

Inhoudsopgave

Inleiding.....
.....2

1. Achtergrondinformatie over Turkse intellectuelen en politici

1.1 Journalist en politicus: Falih Rifki
Atay.....17

1.2 Karl Marx sympathisant en anticommunist: Mahmut Esat Bozkurt.....22

1.3 De oorzaak van Mustafa Kemal Atatürks socialistische retoriek ten tijde
van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog.....26

1.4 Een Turkse Bolsjewiek: Mustafa
Suphi.....28

1.5 Voormalig Moskou ambassadeur: Ali Fuat
Cebesoy.....33

1.6 Şevket Süreyya
Aydemir.....39

1.7 Islamist Eşref Edip
Fergan.....43

2. Turkse intellectuelen en politici over de Russische Revolutie 1917-1935

2.1 De Turkse kijk op de oorzaken van de Russische Revolutie (1917)....45

2.2 Het doel van de Russische Revolutie in Turkse ogen.....
54

2.3 De vraag of de Bolsjewieken wel of niet imperialistisch
zijn.....60

2.4 De relatie tussen het Bolsjewisme en
Islam.....66

2.5 De Sovjet-Unie als voorbeeld voor de Kemalistische Turkse Republiek
.....
...72

Conclusie.....

.....81

Literatuurlijst.....
.....86

Inleiding

De Eerste Wereldoorlog heeft de politieke kaart van het Europese continent veranderd. Een van de meest radicale veranderingen die optraden na de Eerste Wereldoorlog waren het verval van het Ottomaanse rijk en het Russische Keizerrijk. Er bestonden echter een aantal radicale verschillen in de manier waarop deze rijken hun macht verloren. Als gevolg van de grote nederlagen van de Russen in de Eerste Wereldoorlog tegenover de Duitsers en de voortdurende hongersnood in het Russische Keizerrijk, begon de politieke verandering in Rusland met arbeidersopstanden in Petrograd, die zich al snel verspreidden over het hele land.¹

De arbeidersopstanden in Rusland namen vooral toe na het aantreden van de Voorlopige Regering als gevolg van de Russische Februarirevolutie. Deze arbeidersopstanden werden echter met harde hand neergeslagen door de Voorlopige Regering, zoals op 16 en 20 juni 1917 (julicrisis). Later zouden de bolsjewieken door de Voorlopige Regering beschuldigd worden van het organiseren van deze arbeidersopstanden.

---

¹ Zurcher, E. J. "The Odd Man out, or Why there was No Regime Change in the Ottoman Empire at the End of World War I". Retrieved may 31, 2015 from https://www.academia.edu/5726045/Odd_man_out_or_why_there_was_no_regime_change_in_the_Ottoman_Empire_at_the_end_of_World_War_I

Dat arbeidersopstanden een zeer belangrijke rol speelden in het willen realiseren van een politieke verandering, was het gevolg van de aanwezigheid van een socialistisch of sociaal democratisch politiek alternatief voor de Voorlopige regering. Dit alternatief had sterke banden met de arbeidersbewegingen.² Communistische en socialistische bewegingen hadden immers een duidelijk afgebakende politiek programma en een gevestigde leiderschapsstructuur waarmee ze zich sterk maakten om de leiding in het land over te nemen. Op deze manier probeerden ze een communistische of socialistische politieke orde te vestigen.³ Het bestaan van een socialistisch of sociaal democratisch politiek alternatief in het Russische Keizerrijk aan het begin van de twintigste eeuw, was in tegenstelling tot de situatie in het Ottomaanse Rijk het gevolg van een sterk industrialiserende Rusland vanaf 1900.

In tegenstelling tot de situatie in het Russische Keizerrijk, was er ondanks de Ottomaanse nederlaag in de Eerste Wereldoorlog, geen sprake van wijdverspreide onrusten, stakingen of protesten in het Ottomaanse Rijk.⁴ Een ander verschil met de situatie in Rusland is dat de Ottomaanse monarchie tot en met 1922 bleef voortbestaan. In Rusland streefden de Russische revolutionairen naar een verandering van het regime en de invoering van een nieuw politiek systeem tijdens de Eerste Wereldoorlog. In het Ottomaanse Rijk probeerden de belangrijkste politieke en militaire bewegingen zoals de *Kuva-yi Milliye* (Nederlands: nationale krachten), de

---

² Idem.

³ Zurcher, E. J. "The Odd Man out, or Why there was No Regime Change in the Ottoman Empire at the End of World War I". Retrieved may 31, 2015 from https://www.academia.edu/5726045/Odd_man_out_or_why_there_was_no_regime_change_in_the_Ottoman_Empire_at_the_end_of_World_War_I

⁴ Idem.

naam van de irreguliere strijdgroepen tussen 1919-1921, die een onderdeel waren van de *Anadolu Rumeli Mudafaa-i Huku Milliye Cemiyeti* (Nederlands: Nationale vereniging voor de verdediging van de rechten het volk in Anatolië en Roemelië), na de Eerste Wereldoorlog de Ottomaanse bevolking en het Ottomaanse Rijk te verdedigen.⁵ Dit was een moslim natie die nog steeds loyaal was aan de Sultanaat en de Kalifaat.⁶ In tegenstelling tot de situatie in Rusland stond een verandering van het regime dus niet op de agenda van de *Kuva-yi Milliye*.⁷ De Turkse onafhankelijkheidsoorlog tussen 1919-1923 (Turks: *Milli Mücadele*) onder leiding van Mustafa Kemal Atatürk, werd dus niet gevoerd om een nieuwe politieke orde in te voeren, maar om de desintegratie van Ottomaans Anatolië te voorkomen. Dit werd gedaan door te wijzen naar het recht op zelfbeschikking van Ottomaanse moslims (dus niet alleen Turken maar ook andere islamitische minderheden), zoals was opgenomen in Woodrow Wilsons veertien punten voorstel.⁸ De Turkse onafhankelijkheidsoorlog ging dus niet om het oprichten van een nieuwe staat, maar om het redden van wat was overgebleven van het Ottomaanse Rijk.⁹ Om dit te bereiken

5 Idem.

6 Idem.

7 Idem.

8 Zurcher, E. J. "The Odd Man Out, or Why there was No Regime Change in the Ottoman Empire at the End of World War I". Retrieved may 31, 2015 from https://www.academia.edu/5726045/Odd_man_out_or_why_there_was_no_regime_change_in_the_Ottoman_Empire_at_the_end_of_World_War_I

9 Idem.

wilden de Kemalisten de oorlog met de geallieerden voortzetten, terwijl de bolsjewieken het Russische Keizerrijk ten koste van alles uit de oorlog wilden hebben. Dat Mustafa Kemal plannen had om het Ottomaanse Rijk te vervangen door een Republiek is volkomen irrelevant voor het begrijpen van de Turkse onafhankelijkheidsbeweging en de periode tussen 1919-1923.¹⁰

Hierbij is het belangrijk om te vermelden dat in tegenstelling tot de situatie in het Russische Keizerrijk, de Turks Ottomaanse monarchie niet gewelddadig ten val werd gebracht door een *bottom-up* revolutie. In het Ottomaanse Rijk was er eerder sprake van een niet gewelddadige *top-down* proces betreffende de oprichting van de Turkse Republiek, waarmee een einde zou komen aan de Turks Ottomaanse monarchie. De Turkse Republiek werd immers opgericht na een stemmingsronde in de Nationale Vergadering waar men voor of tegen kon stemmen over de oprichting van de Turkse Republiek. Het verschil tussen het Russische keizerrijk en het Ottomaanse Rijk, is dat tijdens de *bottom-up* revolutie in Rusland de macht werd gegrepen door mensen met een geheel nieuwe politieke (radicaal linkse) achtergrond, terwijl in het Ottomaanse Rijk de macht in handen bleef van de oude machtselite.

Ondanks al deze grote verschillen tussen de totstandkoming van de Sovjet-Unie (1922) en de Turkse Republiek (1923), waren er in deze periode belangrijke politieke parallellen tussen de communistische bewegingen in Rusland (zoals de bolsjewieken) en de nationalistische en Kemalistische bewegingen in het Ottomaanse Rijk en de Turkse Republiek. Zowel de bolsjewieken als de leden van de nationalistische *Kuva-yi Milliye* zagen vooral het Britse Koninkrijk en Frankrijk als imperialisten, die systematisch interfereerden in de binnenlandse zaken van het Ottomaanse Rijk en Rusland. Beiden hadden ze mede om deze reden een sterke

---

¹⁰ Idem.

antiwesterse houding. De Ottomaanse Turken hadden hier op de meest radicale manier mee te maken gekregen vanaf 1918, toen Istanbul en grote delen van Anatolië werden bezet onder leiding van de geallieerden. Dit als gevolg van de Ottomaanse nederlaag in de Eerste Wereldoorlog.

De bolsjewieken, onder leiding van Vladimir Lenin, beschuldigden landen als Frankrijk en Groot-Brittannië ervan zich te mengen in de binnenlandse zaken van Rusland.¹¹ Dit werd vooral duidelijk voor Lenin tijdens de Russische burgeroorlog (1917-1922) waarin Lenin Groot-Brittannië en Frankrijk ervan beschuldigde de Russische burgeroorlog te hebben veroorzaakt en zodoende de bolsjewistische Revolutie tegen te werken.¹² Het is daarom niet verbazingwekkend dat Lenin, zowel militaire (in de vorm van wapens) als financiële steun verleende aan de Turkse *Kuva-yi Milliye om op die manier* bij te dragen aan de Turkse overwinning op de geallieerden.¹³ Een Turkse overwinning zou ongetwijfeld in het voordeel werken van Lenin, omdat het bij zou dragen aan een verzwakking van de politieke vijanden van Lenin, zoals Groot-Brittannië en Frankrijk.

Een andere belangrijke overeenkomst is dat zowel de Kemalisten als de bolsjewieken mensen waren die probeerden een betere toekomst te scheppen voor het volk, na de rampzalige gevolgen van de Eerste Wereldoorlog.¹⁴ Bovendien waren zowel de bolsjewieken¹⁵ als de Kemalisten¹⁶ mensen die streefden naar economische en politieke modernisering. De grote verschillen in het korte verleden van de Turken en

---

11 Mawdsley, Evan. *The Russian civil war*. Pegasus Books, 2007, pp. 34.

12 Idem.

13 Mumin, Mumin. (2009 januari) "Turk Kurtulus Savasinin Finansmani". Retrieved april 1, 2015 from <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/01a/01.htm>

Russen namen dus niet weg dat er ook grote overeenkomsten waren in de toekomstvisies en missies van de invloedrijkste politieke elites in Rusland en de Turkse Republiek.

Door de grote historische overeenkomsten, maar ook de verschillen tussen de Turken en de Russen wil men meer weten over hoe de Turken aankeken tegen de Russische Revolutie en de bolsjewieken. Mijn centrale vraag is dan ook als volgt:

Wat was de kijk van Turkse intellectuelen en politici op de Russische Revolutie en de bolsjewieken tussen 1917-1935?

Hypothese: De Turkse kijk op de Russische Revolutie en de bolsjewieken werd tussen 1917-1935 in grote mate gedomineerd door oosterse opvattingen over het anti-imperialisme.

Hierbij dient men ook te vermelden dat de Turken en de Russen tussen 1917-1935 elkaars burens waren. Het Ottomaanse Rijk en de later uitgeroepen Turkse Republiek deelden een grens van honderden kilometers lang met het Russische keizerrijk en de Sovjet-Unie. Hoewel de regering van het Turkse Ankara in 1920 uitgebreide diplomatieke stappen ondernam om te komen tot een overeenkomst met de bolsjewieken, en dit

---

14 Plaggenborg, Stefan. *Ordnung und Gewalt: Kemalismus-Faschismus-Sozialismus*. Oldenbourg Verlag, 2012, pp. 33.

15 Heywood, Anthony. *Modernising Lenin's Russia: economic reconstruction, foreign trade and the railways*. Vol. 105. Cambridge University Press, 1999, pp. 1.

16 Zurcher, E. J. "The Ottoman Legacy of the Kemalist Republic". Retrieved June 1, 2015 from https://www.academia.edu/5726061/The_Ottoman_legacy_of_the_Kemalist_republic, pp. 95.

in Ankara had gezorgd voor een positieve kijk op het communisme¹⁷, bleef tot en met maart 1921 de toekomstige status van deze grens onzeker. Dit vanwege de omstreden status van de zuidelijke Kaukasus als gevolg van de Turkse-Ottomaanse militaire confrontaties met de Russen in dit gebied tijdens de Eerste Wereldoorlog. Wat hadden de Turkse buren te zeggen over deze nieuwkomers op het politieke wereldtoneel en hoe werd er tegen hen aangekeken?

De vraag hoe er door Turkse politici en intellectuelen werd aangekeken tegen de bolsjewieken en de Sovjet-Unie is ook een belangrijke vraag, omdat het de jaren 1929-1933 omvat. Tussen 1929 kampte de kapitalistische wereld met een grote economische crisis. Door de wereldwijde economische crisis tussen 1929 en 1933 gingen belangrijke Turkse intellectuelen en politici op zoek naar economische en politieke voorbeelden in de Sovjet-Unie voor de Kemalistische Turkse Republiek. Het liberaal economische systeem had namelijk ook in Turkije gefaald en functioneerde niet meer. Turkse intellectuelen lieten zich om die reden inspireren door het economische systeem in de Sovjet-Unie om zodoende bij te dragen aan de hervorming en heropleving van de Turkse economie.

Om antwoord te kunnen geven op mijn centrale vraag ga ik me in mijn onderzoek richten op de opvattingen van Turkse intellectuelen en politici over de Russische Revolutie en de bolsjewieken in de periode 1917-1935. Met de termen “Turkse intellectuelen en Turkse politici”, zoals die voorkomt in mijn onderzoeksvraag, doel ik op een aantal Turkse hoofdpersonen met een intellectuele en politieke achtergrond, die bij de beschrijving van de kijk op de Russische Revolutie en de bolsjewieken een centrale positie in gaan nemen in mijn onderzoek.

In de westerse wereld en Turkije zijn er tientallen studies gedaan naar de Turkse kijk (tussen 1917-1932) op politieke ontwikkelingen in West-Europa zoals de Franse Revolutie. Hierbij kan men denken aan het boek *Ottoman/*

---

17 Tunçay, Mete. *Türkiye'de sol akımlar (1908-'25)*. 1967, pp. 73.

Turkish Visions of the Nation van Doğan Gürpınar en het boek *Atatürk and the Modernization of Turkey* van Jacob M. Landau. Turkse opvattingen (in de periode 1917-1935) over revoluties in West-Europa en de jakobijnen zijn daarom algemeen bekend in de Europese en Turkse wetenschappelijke wereld. De Turkse kijk op politieke ontwikkelingen in Oost-Europa (tussen 1917-1935), zoals de Russische Revolutie (1917) en de opkomst van de bolsjewieken, is daarentegen veel minder onderzocht. De studies die wel zijn gedaan over de Turkse kijk op de Russische Revolutie en de bolsjewieken in de periode 1917-1935, zijn vooral studies die deze onderwerpen hebben ingebed in de wetenschappelijke discipline van internationale betrekkingen en het zien van een interne dynamiek in de Turkse nationale politiek. Hierbij kan men denken aan het boek *Sovjet-Turkish Relations, 1917-1922* van Virginia Anderson Currey en het boek *Soviet Eastern Policy and Turkey, 1920-1991* van Bulent Gokay. In mijn onderzoek zal ik echter proberen om een verdieping te geven op deze reeds uitgevoerde onderzoeken. Dit probeer ik te doen door me te richten op bepaalde hoofdpersonen om de kijk van de Turkse intellectuelen en politici op de Russische Revolutie en de bolsjewieken in kaart te brengen.

Met de term hoofdpersonen doel ik op invloedrijke Turkse politici en intellectuelen waarvan de opvattingen serieus werden genomen in de Turkse politiek. Door me in mijn onderzoek te richten op deze hoofdpersonen wil ik dat mijn onderzoek een aparte plek krijgt in de wetenschappelijke wereld, omdat hiermee de soms verborgen opvattingen van deze hoofdpersonen betreffende de Russische Revolutie en de bolsjewieken aan het licht zullen komen.

Mijn aandacht voor de periode 1917-1935 heeft te maken met het feit dat er zich in die periode een aantal doorslaggevende politieke en sociale ontwikkelingen hebben voorgedaan, die invulling hebben gegeven aan de beeldvorming van Turkse intellectuelen en Turkse politici over de Russische Revolutie (1917) en het bolsjewisme. Het was immers een periode waarin de Russische revolutie en de Russische Burgeroorlog zich in alle hevigheid voltrokken. De Sovjet-Unie werd opgericht, het bolsjewistisch beleid kreeg

een duidelijke vorm en de Sovjet-Unie manifesteerde zich in zijn meest radicale vorm. Hierbij kan men denken aan de vijfjaren plannen, de collectivisering en de industrialisatie programma's. Het was ook een periode waarin de Turkse onafhankelijkheidsoorlog zich voltrok, de Turkse republiek werd opgericht, de oostelijke grenzen van Turkije met de Sovjet-Unie werden verankerd in intergouvernementele overeenkomsten met de Sovjet-Unie en de Kemalistische Turkse staat bezig was met de vormgeving van een nieuwe nationale Turkse identiteit. Tevens omvat het een periode waarbij de Westerse wereld kampt met een zware economische en democratische crisis.

In het eerste deel van het onderzoek zal ik de lezer voorzien van achtergrondinformatie over de verschillende hoofdpersonen die ik ga bespreken in mijn onderzoek. In dit deel wordt als het ware antwoord gegeven op de vraag waarom de personen in kwestie kijken naar de Russische Revolutie zoals ze doen. Alleen wanneer dit duidelijk is kan de lezer begrijpen en beredeneren waarom de persoon in kwestie kijkt naar Russische Revolutie (1917) en de bolsjewieken zoals hij dat doet.

In het tweede deel van het onderzoek ga ik de Turkse kijk op de Russische Revolutie en de bolsjewieken beschrijven door de ogen van een aantal centrale Turkse figuren. De eerste persoon die hierbij een centrale positie in zal nemen heet Falih Rifki Atay. Atay stond in de jaren twintig en dertig bekend als een uitgesproken en invloedrijke voorstander van het Kemalisme.¹⁸ Het Kemalisme fungeerde als informeel politieksysteem in de Turkse republiek vanaf 1923. Hoewel het Kemalisme in de formele geschiedschrijving van Turkije wordt weggezet als een "ideologie", is het in essentie eigenlijk een ideeënwereld van Atatürk bestaande uit een reeks verschillende en wijdverspreide ideeën.

---

18 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: Journal of Turkish World Studies, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 137.

Om de beeldvorming van Atay over de Russische Revolutie en de bolsjewieken te beschrijven ga ik gebruik maken van zijn reisboeken *Yeni Rusya* (Nederlands: nieuw Rusland) en *Moskova Roma* (Nederlands: Moskou Rome) over de Sovjet-Unie. Deze boeken dateren uit 1931 en 1932, en hebben indertijd gezorgd voor heel wat kritiek in Turkije.¹⁹ Het boek *Moskova Roma* zou volgens recensenten kunnen leiden tot “bolsjewistische propaganda”.²⁰ Ondanks alle kritiek hebben de boeken gefungeerd als een bron van goede voorbeelden (*political transfers*) voor de Kemalistische Turkse republiek.²¹

De tweede persoon is Mahmut Essat Bozkurt. Hij was een belangrijke theoreticus van het Kemalisme.²² Om de beeldvorming van Bozkurt over de Russische Revolutie en de bolsjewieken te beschrijven ga ik gebruik maken van zijn zelfgeschreven boek *Ataturk ihtilali* (Nederlands: Ataturk Revolutie). Dit boek werd voor het eerst gedrukt in 1940. Het geldt als het eerste boek van Bozkurt dat de geschiedenis van de Kemalistische revolutie beschrijft. Het boek dient volgens Bozkurt als een soort bron waarmee de Turkse natie zichzelf zal leren kennen.²³ Voor de Turkse staat

---

19 Atay, Falih Rifki. (1932), *Moskova-Roma*: 1932 Muallim Ahmet Halit Matbaasi, Istanbul, pp. 4.

20 Idem.

21 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: *Journal of Turkish World Studies*, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 141.

22 Uyar, H. (2000). Sol Milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt, pp. 9.

23 Bozkurt, Mahmut Esat. *Atatürk ihtilali*. Kaynak Yayinlari, 2014, pp. 33.

dient het boek een ander doel. Sinds de jaren veertig van de vorige eeuw fungeert het boek als een belangrijke bron waarmee de Turkse jeugd ideologisch geïndoctrineerd wordt door de Turkse staat.²⁴

De derde persoon die een centrale positie inneemt in mijn onderzoek is Mustafa Kemal Atatürk. De standpunten van Atatürk over de Russische revolutie en de bolsjewieken ga ik beschrijven door gebruik te maken van een boek waarin verzamelwerken zijn te vinden uit de krant *Hakimiyeti Milliye* (Nederlands: Nationale Soevereiniteit). Deze krant werd opgericht in 1920 door Atatürk²⁵ en fungeerde als de grootste krant van de Turkse onafhankelijkheidsbeweging.²⁶ Hoewel de hoofdartikelen uit deze krant zonder signatuur zijn gepubliceerd, zijn de meest hoofdartikelen geschreven door Mustafa Kemal Atatürk.²⁷ De ideeën en meningen die hierin worden beschreven, zijn in samenhang met de opvattingen van Atatürk.²⁸ Alle hoofdartikelen die werden gepubliceerd in deze krant,

---

24 Sabah Gazetesi (<http://www.sabah.com.tr/yazarlar/hanioglu/2012/09/23/mufredat-degisikligi-mi>). (Toegang 5 mei september 2015).

25 Schumann, Christoph (2008). *Liberal Thought in the Eastern Mediterranean: Late 19th Century Until the 1960s*. Brill. p. 192.

26 Shaw, Stanford J. (1977). *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Volume 2, Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey 1808-1975, Volume 11*. Cambridge University Press. p. 486.

27 Bolluk, Hadiye. *Kurtuluş Savaşı ideolojisi: Hâkimiyeti Milliye yazıları*. Vol. Kaynak Yayinlari, 2007, pp. 9.

28 Bolluk, Hadiye. *Kurtuluş Savaşı ideolojisi: Hâkimiyeti Milliye yazıları*. Vol. Kaynak Yayinlari, 2007, pp. 9.

werden pas goedgekeurd voor publicatie na controle en wijzigingen door Ataturk.²⁹ De functie van deze krant was volgens Ataturk “het verdedigen van de soevereiniteit van het volk”.³⁰ Verder ga ik gebruik maken van een reeks bundels (*Ataturkun butun eserleri*) waarin alle geschreven stukken van Ataturk zijn verzameld. Primaire bronnen, zoals ongecensureerde brieven (pas na 2011) en diplomatieke berichten van Ataturk naar Lenin, komen hierin uitgebreid voor.

Mijn keuze voor Falih Rifki Atay, Mahmut Esat Bozkurt en Ataturk als hoofdpersonen binnen mijn onderzoek, heeft te maken met het feit dat zij intellectuele en politieke vertegenwoordigers zijn van het Kemalistische gedachtegoed. Zij vertegenwoordigen daarmee een zeer belangrijk segment van de Turkse bevolking en de Turkse politieke en intellectuele kring tussen 1917-1935.

De vierde hoofdpersoon is Ali Fuat Cebesoy. In tegenstelling tot Bozkurt, Atay, en Ataturk, stond Cebesoy bekend als voorstander van liberale ideeën en niet het Kemalisme. Dit heeft er begin jaren twintig en jaren vijftig toe geleid dat Cebesoy een centrale positie innam binnen de enige oppositiepartij in het Turkse parlement. Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat Cebesoy in de jaren twintig en vijftig lid was van twee hele verschillende oppositiepartijen. De beeldvorming van Ali Fuat Cebesoy over de Russische Revolutie en de bolsjewieken ga ik beschrijven door gebruik te maken van zijn memoires *Moskova Hatıraları: Milli Mücadele ve Bolşevik Rusya* (Nederlands: Moskou memoriën: de nationale strijd en bolsjewistisch Rusland). Zoals de titel van de memoires al impliceert, geldt het boek als een belangrijke primaire bron die de

---

29 Idem.

30 Ibid., 8.

internationale (Rusland) dimensie van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog belicht.

Mijn Keuze voor Ali Fuat Cebesoy heeft te maken met het feit dat hij een belangrijk vertegenwoordiger was van de oppositie tegenover de Kemalisten. Daarmee vertegenwoordigt Cebesoy ook een groot segment van de Turkse bevolking. Bovendien is Cebesoy, met zijn identiteit als voormalige ambassadeur in Moskou begin jaren twintig, ook een uitstekend persoon van waaruit men de kijk op de Russische Revolutie en de bolsjewieken kan beschrijven. De afwezigheid van Cebesoy in dit onderzoek zou daarom een groot minpunt zijn geweest.

De vijfde persoon die een centrale positie inneemt in mijn onderzoek is Mustafa Suphi. Mustafa Suphi stond bekend als een revolutionaire bolsjewiek. Door zijn radicale communistische en bolsjewistische ideeën, werd Suphi door het Ottomaanse regime en door de nationalistische Turkse revolutionairen (Turks: *Kuva-yi Milliye*), gezien als politieke bedreiging voor de nationale orde. De beeldvorming van Mustafa Suphi over de Russische Revolutie en de bolsjewieken ga ik beschrijven door gebruik te maken van krantenartikelen uit de krant *Yeni Dünya* (Nederlands: de nieuwe wereld). Deze krantenartikelen zijn geschreven door Suphi zelf. De krant is opgezet in Moskou onder leiding van Mustafa Suphi.³¹ Het was een krant waarmee Suphi probeerde bolsjewistische propaganda te voeren onder Turkse krijgsgevangenen in Moskou³², die gevangen waren genomen tijdens de Turks-Russische oorlog in de Eerste Wereldoorlog. De krant was een van de weinige Turkse kranten die in Moskou verslag deden van de politieke ontwikkelingen in Rusland na de Russische Revolutie (1917). Hoewel de krant *Yeni Dünya* zeer beperkt verkrijgbaar was in het

---

31 Milli Gazete (<http://www.milligazete.com.tr/VUzHuo7tmkp>). (Toegang 5 mei september 2015).

32 Idem.

Ottomaanse Rijk, was het een belangrijke informatiebron voor journalisten en politici in het Ottomaanse Rijk om nieuws te verzamelen over de ontwikkelingen in Rusland.

Mijn keuze voor Mustafa Suphi als één van de hoofdpersonen binnen mijn onderzoek, heeft te maken met het feit dat Suphi een zeer belangrijk vertegenwoordiger was van links intellectuele en links politieke kringen tot zijn dood in 1921.

De zesde hoofdpersoon die een centrale positie inneemt in mijn onderzoek is Sevkett Sureyya Aydemir. Aydemir staat vanaf begin jaren dertig van de vorige eeuw bekend als ideoloog van de invloedrijke intellectuele *Kadro* beweging in Turkije.³³ Bijna alle studies over de linkse geschiedenis van Turkije, verwijzen ook naar de *Kadro* beweging.³⁴ De standpunten van Aydemir over de Russische revolutie en de bolsjewieken ga ik beschrijven door gebruik te maken van het boek *Inkilap ve Kadro: Inkilabin ideologisi* (Nederlands: Revolutie en Kader: de ideologie van de revolutie). Tevens ga ik gebruik maken van secundaire bronnen en het boek *Suyu Arayan Adam* (Nederlands: De man die op zoek is naar water). Beide boeken zijn primaire bronnen die zijn geschreven door Aydemir zelf.

Mijn keuze voor Sevkett Sureyya Aydemir als één van de hoofdpersonen binnen mijn onderzoek, heeft te maken met het feit dat hij iemand was die tijdens de wereldwijde economische crisis in de jaren dertig het Kemalisme probeerde te alliiëren met het socialisme. Met de term alliiëren wordt het bijeen brengen van het socialistische en Kemalistische gedachtegoed bedoeld. Aydemir is ook een interessant figuur, omdat hij eerst een

---

33 Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), pp. 92

34 Idem.

aanhanger was van het Panturkisme, daarna het communisme en uiteindelijk het Kemalisme.

De zevende en laatste persoon die een belangrijke plek inneemt in mijn onderzoek is Eşref Edip Fergan. Hij stond bekend als uitgesproken islamiet met conservatieve overtuigingen. De opvattingen van Fergan ga ik beschrijven door gebruik te maken van het boek *Bolşevik İhtilali Ve Osmanlılar* (Nederlands: De Bolsjewistische revolutie en de Ottomanen). Dit boek geldt als van de eerste studies die is gedaan naar de reacties in het Ottomaanse Rijk op de Russische Revolutie (1917).

Mijn keuze voor Eşref Edip Fergan heeft te maken met het feit dat hij tijdens de Turkse onafhankelijkheidsoorlog (1919-1923), een belangrijke intellectueel was die met islamitische argumenten probeerde de islamitische Turken te verenigen met de Russische bolsjewieken. De Islam speelde immers een zeer belangrijke rol in het maatschappelijke en politieke leven van het Ottomaanse Rijk, vooral tijdens de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. De opvattingen van Eşref Edip Fergan over de Russische Revolutie en de bolsjewieken mogen daarom niet ontbreken in dit onderzoek.

In het tweede deel van het onderzoek zal de kijk van Turkse intellectuelen en politici op de Russische Revolutie en de bolsjewieken worden besproken, door de ogen van een aantal belangrijke hoofdpersonen. Dit zal worden gedaan door in het tweede deel van het onderzoek de paragrafen in te delen in deelonderwerpen. De paragrafen in het tweede deel van het onderzoek zullen dus de titel krijgen van het deelonderwerp dat in de betreffende paragraaf aan de orde zal komen. In de paragrafen van deel twee zal er uitgebreid worden ingegaan op de overeenkomsten en verschillen in de opvattingen van de hoofdpersonen. In sommige paragrafen komt het voor dat de bespreking van opvattingen van sommige personen ontbreekt. Dit heeft te maken met het feit dat de persoon in kwestie zich niet heeft uitgelaten over het betreffende deelonderwerp.

In het tweede deel van het onderzoek, zal de eerste paragraaf gaan over de oorzaken van de Russische Revolutie (1917). Dit is een belangrijk onderwerp, omdat het één van de meest besproken thema's is in de westerse wereld rondom de Russische Revolutie. De Turken hebben hier ongetwijfeld ook hun eigen opvattingen over. Bovendien is het interessant om erachter te komen in hoeverre Turkse opvattingen over de oorzaken van de Russische Revolutie afwijken en/of overeenkomen met de gangbare opvattingen over de oorzaken van de Russische Revolutie in de westerse wereld.

De tweede paragraaf zal gaan over het doel van de Russische Revolutie. Ook dit is een belangrijk onderwerp, omdat zowel de Turken als de bolsjewieken mensen waren die een betere toekomst probeerden te scheppen voor hun volk. De vraag met welk doel de Russen een betere toekomst probeerden te bouwen volgens de Turkse intellectuelen en politici, is dus een vraag die beantwoord dient te worden. Bovendien wordt in de filosofie aangenomen dat elke oorzaak een doel heeft. Het niet bespreken van het doel van de Russische Revolutie, terwijl de oorzaken ervan wel worden besproken, zal daarom een groot tekortkoming zijn.

Gezien de historische context zal het doel van de Russische revolutie ongetwijfeld ook verband houden met het (anti) imperialisme. Het imperialisme hield immers bijna de hele wereld tussen 1917-1935 bezig. In de derde paragraaf ga ik daarom in op de vraag of de bolsjewieken wel of niet als imperialisten werden gezien door de Turkse intellectuelen en politici. Hierdoor zal men ook een helder inzicht krijgen in hoe er door de Turkse politici en intellectuelen tegen de bolsjewieken werd aangekeken. Hierdoor zal er namelijk een onderscheid komen tussen de intellectuelen en politici die positief of negatief tegenover de bolsjewieken staan. Ik dien hierbij ook te vermelden dat paragraaf drie invulling zal geven aan de hypothese van mijn onderzoek.

In paragraaf vier zal de relatie tussen de Islam en het bolsjewisme worden besproken. De Islam speelde namelijk een dominante rol in het maatschappelijke en politieke leven van de Turken. Het verdient daarom

aandacht om te kijken in hoeverre de Islam een rol speelde in de anti-imperialistische beeldvorming van sommige Turkse intellectuelen en politici over de bolsjewieken. Bovendien zal ook dit hoofdstuk een sterke invulling geven aan mijn hypothese.

In paragraaf vijf zal worden besproken in hoeverre de Sovjet-Unie diende als voorbeeld voor de Kemalistische Turkse Republiek. Ook dit is een belangrijk hoofdstuk, omdat het de opvattingen van sommige Turkse intellectuelen en politici over de oorzaken en het doel van de Russische Revolutie vertaalt in het pragmatisme en nationaal belang. Bovendien heeft de Sovjet-Unie een dermate belangrijke rol gespeeld voor Turkije, dat het niet behandelen van dit onderwerp een enorm tekortkoming zal zijn in dit onderzoek.

Zoals al vermeld zijn er in de westerse wereld en Turkije tientallen studies verricht naar de opvattingen van Turkse politici en intellectuelen over de Franse Revolutie en de Jakobijnen. Turkse opvattingen over de Russische Revolutie en de bolsjewieken zijn daarentegen veel minder onderzocht en verdienen meer wetenschappelijke aandacht. Bovendien wordt het hoog tijd om te breken met het westers eurocentrisme door de historische en politieke (invloed)wereld van Turkije te verruimen met niet West-Europese landen zoals Rusland.

1.1 Journalist en politicus: Falih Rifki Atay

Falih Rifki Atay (1894-1971) is als zoon van Turkse ouders in het bestuurscentrum van het Ottomaanse Rijk, getuige van de sterke machtsafname van het Ottomaanse Rijk.³⁵ Eind negentiende en begin twintigste eeuw was namelijk een tijdperk van desintegratie en verval van het Turkse Ottomaanse Rijk. Alhoewel het Ottomaanse rijk ook in voorgaande eeuwen te maken had met desintegratie en verval, had dit zich nooit eerder in de geschiedenis zo sterk en fataal gemanifesteerd als in het begin van de twintigste eeuw. In dit opzicht was Falih Rifki een vertegenwoordiger van een generatie jongeren die getuige was van de zwaarste en fataalste verliezen van het Ottomaanse rijk aan het oorlogsfront. Voor deze generatie Turkse jongeren gold het redden en het behouden van de Ottomaanse macht op de wereld, als meest vooraanstaande (politieke) doel.³⁶

Falih Rifki begint als lid van het Comité voor Eenheid en Vooruitgang, een Turkse politieke en maatschappelijke organisatie in het Ottomaanse Rijk, aan zijn professionele carrière als journalist voor de Turkse krant *Tanin*.³⁷ Deze Turkse nieuwskrant, dat het onofficiële orgaan werd van het Comité voor Eenheid en Vooruitgang, werd opgericht in 1908 onder leiding van

---

35 Funda, S. S. (2014), İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Bir Aydın: Falih Rifki Atay, Tarihçi Kitabevi Yayınları, İstanbul, pp. 1.

36 Idem.

Tevfik Fikret. Tevfik was een vooraanstaande Turkse intellectueel die zich inzette voor pluralisme en diversiteit.

Tijdens het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog, waar het Ottomaanse Rijk onder leiding van de Jonge Turken regering aan de zijde van Duitsland zeer actief aan meevocht en uiteindelijk verloor, was Falih Rifki naast journalist ook de secretaris van de gouverneur van Syrië en commandant van het vierde leger Cemal Pasja. Pasja is een Ottomaanse titel voor de hoogste ambtenaren en militairen met generaalsrangen.

Na de nederlaag van het Ottomaanse Rijk in de Eerste Wereldoorlog kreeg het Ottomaanse rijk vanaf 1918 te maken met de bezetting door de geallieerden. Tijdens deze bezettingsjaren toonde Falih Rifki Atay zich een sterke voorstander van de regering in Ankara³⁸, die werd opgericht in 1920 onder leiding van Mustafa Kemal Atatürk. Hierbij dient vermeld te worden dat de Ankara regering strikt genomen eigenlijk nog geen regering was.

De Ankara regering die de Turkse onafhankelijkheidsoorlog leidde, probeerde vanaf juli 1919 draagvlak te winnen voor een Turkse Onafhankelijkheidsoorlog. Het is in datzelfde jaar dat Falih Rifki Atay met een aantal vrienden probeert, met behulp van geschreven krantenartikelen, de publieke opinie ervan te overtuigen zich aan te sluiten bij de nationale Turkse strijd voor onafhankelijkheid.³⁹ Hij krijgt bij het uitvoeren van deze taak veel succes. Niet alleen gedurende de Turkse onafhankelijkheidsoorlog maar gedurende zijn hele leven gebruikte Atay

---

37 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: Journal of Turkish World Studies, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 137.

38 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: Journal of Turkish World Studies, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 137.

39 Atay, F. R. (1961), Çankaya: Atatürk devri hatıraları (No. 5). Dünya Yayınları, Ankara

zijn beroep als journalist om de publieke opinie te overtuigen van een bepaald politiek idee of politiek doel.⁴⁰

Na het winnen van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog en de oprichting van de Turkse republiek in 1923 krijgt Falih Rifki Atay een nieuw politiek doel voor ogen. Bij de overschakeling van een (Ottomaanse) imperium naar een moderne Turkse natiestaat heeft Falih Rifki actief gebruik gemaakt van zijn invloed en positie in de mediawereld om zodoende bij te dragen aan een maatschappelijk draagvlak voor een moderne Turkse natiestaat en een nieuwe nationale Turkse identiteit.⁴¹ Zijn inzet voor deze nieuwe zaak had ongetwijfeld ook te maken hebben met de kennismaking van Atay met Atatürk in 1922. Atay was niet alleen iemand die maatschappelijk draagvlak probeerde te creëren. Het was ook iemand die actief meedeed aan de vormgeving en totstandkoming van een moderne Turkse natiestaat en een nieuwe nationale Turkse identiteit vanuit het Kemalisme.⁴²

Niet alleen als intellectueel, maar ook als politicus was Atay een belangrijke figuur. Op speciale uitnodiging van Mustafa Kemal Atatürk gaat hij naar Ankara om te fungeren als volksvertegenwoordiger in het eerste moderne Turkse parlement. Het politieke systeem in Ankara zat toen zo in elkaar dat mensen de functie van volksvertegenwoordiger konden vervullen na speciale uitnodiging door de voorzitter van het Turkse

---

40 Funda, S. S. (2014), *İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Bir Aydın: Falih Rifki Atay*, Tarihçi Kitabevi Yayınları, İstanbul, pp. 2, 3.

41 Idem.

42 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: *Journal of Turkish World Studies*, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 139, 140.

parlement Mustafa Kemal. Na de uitnodiging door Mustafa Kemal, werd Atay echter net als alle andere volksvertegenwoordigers, formeel verkozen in getrapte landelijke verkiezingen.

Na zijn aanstelling als volksvertegenwoordiger (politicus) zette Atay zich vooral in het begin jaren dertig in voor de theoretisering en systematisering van het Kemalisme.⁴³ Dit leidde ertoe dat Atay begin jaren dertig vertrekt naar onder andere de Sovjet-Unie om verslag te doen van en bruikbare voorbeelden te vinden voor de Kemalistische Republiek.⁴⁴ In zijn reisboek *Moskou (en) Rome* (Turks: *Moskova Roma*) schrijft Atay hierover het volgende:

“Wij kunnen ook (als Turkse revolutionairen en Kemalisten) een lesje trekken uit Leninistische en Fascistische praktijken in Rusland en Italië. Voor de opvoeding van de Turkse massabevolking en voor de opvoeding van Republikeinse jongeren met een geheel nieuwe geest en mentaliteit, zullen we stap voor stap revolutionaire methodes voor massaonderwijs uit Moskou bestuderen, die bedoeld zijn voor de (her)opvoeding van de jongeren en jeugd”.⁴⁵

De reizen van Atay naar onder andere de Sovjet-Unie hebben veel invloed gehad op de definiëring van het Kemalisme door Atay⁴⁶. Dit is volgens Atay mogelijk omdat de Kemalistische revolutie nog niet was voltooid.⁴⁷ In dit opzicht is het Kemalisme volgens Atay “geen statische, een tot boek gereduceerde en bestuurlijke zaak: het is een dynamische, bewegelijke,

---

43 Ibid., 139.

44 Idem.

45 Atay, Falih Rifki. (1932), *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaasi, Istanbul, pp. 5.

zoekende, levende en speelse revolutie”.⁴⁸ Deze revolutie “hoort haar ogen open te doen voor alles” volgens Atay.⁴⁹ Men zou hieruit kunnen concluderen dat Atay een pragmatische kijk heeft op de Russische Revolutie en de bolsjewieken.

Vanwege het feit dat de Kemalistische revolutie nog niet is voltooid hebben de “Turkse revolutionairen de taak om voortdurend bewegelijk, dienstbaar en succesvol te zijn” volgens Atay.⁵⁰ Het Kemalisme moet volgens Atay dus een dynamisch karakter hebben. Dit dynamische karakter moet volgens Atay de hoofdeigenschap zijn van de “Turkse revolutionaire politieke eenheid”.⁵¹ Tevens is Atay van mening dat het Kemalisme gelijk staat aan “beleid voor het vaderland”⁵². Om dit beleid in

---

46 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: Journal of Turkish World Studies, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 141.

47 Idem.

48 Idem.

49 Idem.

50 Ibid., 140.

51 Ibid., 144.

52 Ibid., 142.

succesvolle en gezonde (vruchtbare) banen te kunnen leiden moet volgens Atay “de opdeling van de bevolking in klassen, en de opdeling van de bevolking in verschillende groepen” vermeden worden.⁵³ Dit verspilt volgens Atay de nationale energie van de bevolking.⁵⁴

Falih Rifki is bij de vormgeving van een nieuwe Turkse natie en staat voorstander van een autoritair bestuur.⁵⁵ Een autoritaire vorm van bestuur is volgens Atay noodzakelijk omdat de wereld in de jaren dertig niet alleen maar kampt met een zware economische crisis, maar ook met een democratische crisis.⁵⁶ De vrije markt en de liberale democratie hebben volgens Atay gefaald en functioneren niet meer. Daarom zijn volgens Atay⁵⁷ “(zware) autoriteit en discipline in alle vormen van bestuur reddende en beschermende middelen”.⁵⁸ Opportunistische en pragmatische opvattingen van Atay over de Russische revolutie en de bolsjewieken zouden dus niet verbazingwekkend zijn.

---

53 Falih Rifki, “Firkada”. *Hakimiyeti Milliye*, 14 Kanunuevvel/Aralik 1932.

54 Idem.

55 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: *Journal of Turkish World Studies*, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 141.

56 Ibid., 143.

57 Idem.

58 Falih Rifki, agm, *Hakimiyeti Milliye*, 21 Temmuz 1931.

Turkse reformisten en “revolutionairen” die bezig zijn met de constructie en vormgeving van een nieuwe Turkse natie en staat moeten volgens Atay ook profiteren van deze politieke bestuursmodellen.⁵⁹ Een autoritair bestuursmodel rechtvaardigt Atay door expliciet een verband te leggen tussen een autoritair bestuur in de Sovjet-Unie en de hoge mate van industrialisatie en de economische groei in dat land.⁶⁰ We zien dat Atay een figuur is die niet alleen gelooft in het Kemalisme, maar ook iemand is die hier invulling aan geeft door onder andere te kijken naar buitenlandse voorbeelden.

Het Kemalisme heeft volgens Atay als hoofddoel een oriëntalistische beschaving om te vormen in een westerse beschaving en op die manier het niveau van de moderne beschavingen te bereiken.⁶¹ Atay merkt hierbij op dat men het westen niet moet nadoen en zich (in Turkije) moet beschermen tegen de “interne ziektes van het Westen”.⁶² Deze interne ziektes bestaan volgens Atay uit “de klassenstrijd, democratie en liberalisme”.⁶³ Men kan uit deze opvattingen van Atay concluderen dat hij de Sovjet-Unie ziet als een gezonde regio die zich heeft weten te beschermen tegen “interne ziektes” waar de westerse wereld in de jaren

---

59 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: Journal of Turkish World Studies, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 141.

60 Atay, Falih Rifki. (1932), Moskova-Roma: 1932 . Muallim Ahmet Halit Matbaasi, Istanbul, pp. 57, 58.

61 Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: Journal of Turkish World Studies, Vol. 1, No. 1, 2010, pp. 143.

62 Falih Rifki, “*Davanin Tam Ustundayiz*”, Hakimiyeti Milliye, 23 Kanunuevvel/kasim 1933.

dertig wel mee te maken had. Als gevolg hiervan is de reis van Falih Rifki Atay naar de Sovjet-Unie begin jaren dertig, waarover hij boeken heeft geschreven in de vorm van een reisverhaal, bedoeld om goede en succesvolle voorbeelden te vinden voor de pasgeboren Turkse Republiek. Daarom kan men concluderen dat Falih Rifki Atay begin jaren dertig, de politieke en economische geschiedenis van de Sovjet-Unie ziet als bron van inspiratie en politieke transfer voor het nationale staatsbeleid (Kemalisme) in Turkije.

1.2 Karl Marx sympathisant en anticommunist: Mahmut Esat Bozkurt

Mahmut Esat Bozkurt (1892-1943) staat in de Turkse politieke geschiedenis bekend als één van de vooraanstaande theoretici van de Kemalistische gedachtegoed⁶⁴, dat vanaf de jaren dertig fungeerde als staatsideologie van de Turkse Republiek. Tevens staat Bozkurt bekend als een politiek filosoof en intellectueel die zich sterk heeft verdiept in de werken van Karl Marx. Dit was een direct gevolg van zijn bewondering voor de filosofische kant van Marx.

Vanwege zijn identiteit als politicus, politiek filosoof en iemand met een uitgebreide kennis over de politieke, geschiedkundige en economische filosofie van Marx, is Bozkurt iemand geweest met uitgesproken meningen over de Russische revolutie en het communisme in het bijzonder. Als politiek filosoof met kennis over de communistische wereld merkt Bozkurt het volgende op over de Russische revoluties in 1917:

---

63 Falih Rifki, *"Burhan ve Islahat"*, Hakimiyeti Milliye, 7 Tesrinievvel/Ekim 1934.

64 Uyar, Hakkı. "Sol Milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt." *İstanbul: Büke Yayınları* (2000), pp. 9.

“Naar mijn idee kan men alleen maar spreken van een volledige en vruchtbare revolutie als het in plaats van de huidige politieke, economische, sociale orde, op dezelfde economische, sociale en politieke terreinen een nieuwe, meer ontwikkelde orde heeft gevestigd middels succesvolle dwang en gewapende strijd. Als er sprake is van alleen maar een politieke revolutie kan men niet spreken van een volledige en volwassen revolutie. In dit opzicht kunnen we de socialistische revolutie in 1917 te Rusland rekenen tot een volledige en volwassen revolutie. Want zij hebben de oude orde op alle terreinen volledig veranderd en hebben (op economisch, sociaal en politiek gebied) gezorgd voor vooruitgang”.⁶⁵

Zoals uit deze woorden op te maken valt is Bozkurt dus iemand die kijkt naar de Russische revolutie met een kritisch filosofische bril. Hiermee bedoel ik te zeggen dat Bozkurt iemand is geweest die ontwikkelingen in de geschiedenis van de Sovjet-Unie niet zo snel terugvoert op de economische filosofie van Karl Marx, maar deze ontwikkelingen vooral toetst aan zijn eigen politieke filosofie. Hoewel Bozkurt zich op sommige vlakken wel positief uitlaat over de Russische revolutie en de bolsjewieken, zoals later zal worden besproken, kan men zeggen dat Bozkurt over het algemeen een kritische, filosofische kijk heeft op de ontwikkelingen rondom de Russische revolutie in 1917, die hij categoriseert als een “communistiche/socialistische revolutie”. Dit wordt vooral duidelijk uit zijn politieke filosofische uitleg over de klassenstrijd. Hij schrijft hierover het volgende:

“Het communisme wil de klassenstrijd opheffen. Dit terwijl strijd een verplichting is in het menselijke leven. Wanneer er geen sprake meer is van oorlog en strijd, heeft het leven zelf geen betekenis meer en houdt het op te bestaan. Zelfs de mens (mensheid) zal dan (volledig) verdwijnen”.⁶⁶

---

⁶⁵ Bozkurt, Mahmut Esat. *Atatürk ihtilali*. Altin Kitaplar Yayinevi, 1967, pp. 69.

Zoals we uit de bovenstaande woorden kunnen opmaken toont Bozkurt zich vreemd genoeg geen voorstander van het communisme terwijl hij veel sympathie toont voor de filosofie van Marx. Hierover schrijft hij als volgt:

“Ik wil dat de werken van Karl Marx worden vertaald naar onze moedertaal. De vertaling van de werken van Marx zal ervoor zorgen dat de maskers zullen vallen van diegene die van links naar rechts kwaadaardige bedoelingen hebben. Vanaf dat moment zal de rechtvaardigheid en waarheid zegevieren. Maar als men het heeft over Marx moet men direct denken aan het communisme, terwijl er eigenlijk geen reden is voor paniek. De filosofische kant van Marx is veel sterker dan zijn economische kant. Dat men Marx niet kent is in cultureel opzicht een groot gebrek. Vooral in een etatistisch regime is dit gebrek duidelijk merkbaar”.⁶⁷

Met deze woorden laat Bozkurt weten dat hij wel sympathie toont voor de filosofie van Karl Marx, maar echter niet voor zijn economische ideeënwereld. Met de woorden “de filosofie van Karl Marx” doelt Bozkurt op de geschiedfilosofie van Karl Marx. Dit wordt vooral duidelijk wanneer hij het volgende schrijft over zijn bewondering voor de geschiedfilosofie van Marx:

“De filosofie van Marx is een projector op het duistere lot van de mensheid, en op de feiten die al honderden jaren in het duisternis liggen. Ik heb geen andere weg kunnen vinden dan door middel van de filosofie van Marx de geschiedenis te begrijpen en te zien”.⁶⁸

---

66 Mahmut Esat, “Turk Iscilerin Haklari”, *Anadolu*, 20 Augustos 1931.

67 Mahmut Esat Bozkurt, “Karl Marx ve Turkler”, *Tan*, 26 Temmuz 1935, s. 1,5.

68 Idem.

Uit deze woorden kan men opmaken dat Bozkurt iemand is geweest die de ontwikkelingen rondom de Russische revolutie vanuit de geschiedfilosofie van Marx wel kan beschrijven en verklaren. Deze verklaring leidt er bij Bozkurt echter niet toe dat hij met een begripvol perspectief kijkt naar een belangrijke ideologie in de Russische Revolutie, het communisme. Het communisme is volgens Bozkurt tot een mislukking gedoemd “vanwege (de interne tegenstrijdigheden in) haar eigen zaak”.

De anticommunistische kijk van Bozkurt op de Russische revoluties in 1917 is mede te danken aan zijn sterk nationalistische en anti-dictatoriale ideeënwereld. Zijn anticommunisme wordt al snel duidelijk wanneer hij in zijn theorieboek *Ataturk İhtilali* (Nederlands: Ataturks Revolutie), het communisme “imperialistisch”⁶⁹ noemt. Het communisme was volgens Bozkurt immers een bedreiging voor het voortbestaan van de pasgeboren Kemalistische Turkse republiek en de nieuwe Turkse identiteit. Deze nieuwe Turkse identiteit in de Kemalistische era was een seculiere, Turks nationalistische en een op wetenschappelijke racisme gebaseerde identiteit.⁷⁰ Bozkurt was een sterke vertegenwoordiger van deze nieuwe racistische en nationalistische identiteit. Dit werd al snel duidelijk wanneer Bozkurt in een toespraak in het Turkse parlement de volgende woorden uitsprak:

“ Vriend en vijand moeten weten dat de Turk de heer is van dit land.

---

69 Uyar, Hakkı. "Sol Milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt." *İstanbul: Büke Yayınları* (2000), pp. 106.

70 Hanioglu, M. Şükrü. *Ataturk: an intellectual biography*. Princeton University Press, 2011, pp. 161.

Diegene die geen etnische Turken zijn hebben in dit Turkse land maar één recht, het recht op het zijn van een dienaar en een slaaf van de Turk".⁷¹

Zoals Bozkurt het aan de dag legt, was er in de nieuwe Turkse identiteit geen plek voor egalitarisme van alle etnische volkeren zoals in het communisme wel het geval is.

1.3 De oorzaak van Mustafa Kemal Atatürks socialistische retoriek ten tijde van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog

De aandacht van Mustafa Kemal (1881-1938) voor het socialisme tussen 1919 en 1923 was onderdeel van zijn opportunistische politieke strategie om steun te krijgen voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog,⁷² want in werkelijkheid was Atatürk een sterke tegenstander van het communisme.⁷³ Zijn opportunistische politieke strategie wordt al snel duidelijk wanneer men zijn gebruik van socialistische terminologieën bestudeert. In de periode voor de overwinning van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog heeft Mustafa Kemal 151 keer gebruik gemaakt van socialistische terminologieën.⁷⁴ In de periode na de overwinning daalt dit aantal naar

⁷¹ Uyar, Hakkı. "Sol Milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt." *İstanbul: Büke Yayınları* (2000), pp. 117.

⁷² Haniöğlu, M. Şükrü. *Atatürk: an intellectual biography*. Princeton University Press, 2011, pp. 108, 109.

⁷³ Idem.

⁷⁴ Ibid., 110.

acht keer.⁷⁵ Hierbij moet men denken aan terminologieën als proletariaat, bourgeoisie, imperialisme en kapitalisme. Men moet de socialistische retorica van Atatürk zien tegenover de achtergrond van zijn identiteit als militaire machtspoliticus ten tijde van oorlog.

De Turkse onafhankelijkheidsoorlog tussen 1919 en 1923 werd door de Turken (inclusief islamitische minderheden) uitgevochten tegen Westerse mogendheden. Voor een succesvolle afloop van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog zag Mustafa Kemal Atatürk als politieke leider, diplomaat en opperste militaire bevelhebber in dat het winnen van internationale steun van vitaal belang zou zijn. Mustafa Kemal Atatürk zag ook in dat de meest haalbare internationale militaire en politieke steun voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog uit de hoek van de Russische bolsjewieken zou komen. Turkse en bolsjewistische revolutionairen hadden immers veel gemeen met elkaar. Beide machten vochten een oorlog uit tegen Westerse mogendheden en beide machten zagen deze westerse opposanten als imperialisten, die ernaar streefden om het Russische en Turkse vaderland uit te buiten en te plaatsen onder westers gezag. Men kan daarom concluderen dat Mustafa Kemal Atatürk uit politieke en militaire overwegingen tussen de periode van 1919 en 1923, gedwongen was om voor het winnen van bolsjewistische steun voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog, zich opportunistisch en medelevend uit te laten over de Russische revoluties in 1917 en de bolsjewieken. Zoals we later met alle details zullen tegenkomen in het stuk, is dit precies wat Mustafa Kemal heeft gedaan.

Met al deze gemeenschappelijke punten, met de Russische bolsjewieken in zijn achterhoofd, zag Mustafa Kemal goed in dat hij meer moest doen om de steun van de bolsjewieken te winnen voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. Dit deed Mustafa Kemal door een sterke socialistische retorica te gebruiken (in zijn speeches en diplomatieke

---

⁷⁵ Ibid., 111.

berichten) tussen april 1919 en januari 1923. Deze socialistische retorica was zo sterk aanwezig bij Mustafa Kemal dat hij in die periode de impressie wekte een moslim communist te zijn langs de lijnen van de Russisch bolsjewistische Mirsajet Soltangaliev.⁷⁶ Net als deze belangrijke figuur probeerde Mustafa Kemal Ataturk tussen april 1919 en januari 1923 het socialisme en de Islam met elkaar te verenigen.⁷⁷

De socialistische retorica was niet alleen nodig voor het winnen van bolsjewistische steun voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. Mustafa Kemal gebruikte tussen 1919 en 1923 het socialisme (en Islam) ook als ideologie om interne steun te werven voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. Zowel het socialisme als de Islam waren in die periode namelijk de meest antiwesterse en anti-imperialistische ideologieën die Mustafa Kemal kon gebruiken voor het winnen van intern draagvlak en interne militaire steun voor de oorlog.⁷⁸ Tegelijkertijd was Mustafa Kemal ook genoodzaakt om de socialistische retorica te gebruiken, omdat er ook een echte linkervleugel aanwezig was binnen de nationale beweging waaraan Mustafa Kemal leiding aan gaf. Deze linkervleugel binnen de Turkse nationale beweging was namelijk aangetrokken door het socialisme.

De socialistische en communistische retoriek van Mustafa Kemal tussen 1919 en 1923 was ook van essentieel belang voor een vriendelijke onderhandelings sfeer met de Russische bolsjewieken op weg naar het

---

⁷⁶ Hanoğlu, M. Şükrü. *Ataturk: an intellectual biography*. Princeton University Press, 2011, pp. 105.

⁷⁷ Idem.

⁷⁸ Hanoğlu, M. Şükrü. *Ataturk: an intellectual biography*. Princeton University Press, 2011, pp. 109.

verdrag van Moskou (of het Verdrag van Broederschap). Hierin werden onder andere de Turkse grenzen met de Sovjet-Unie vastgelegd.

Uiteindelijk wist Mustafa Kemal mede door zijn communistische en socialistische retorica, militaire en politieke steun te winnen van de bolsjewieken. Het is belangrijk om er ook bij te vermelden dat een anti-imperialistisch Turkije de bolsjewieken ook goed van pas zou komen, omdat het de internationale politieke positie van de bolsjewieken zou versterken.

1.4 Een Turkse Bolsjewiek: Mustafa Suphi

De kennismaking van Suphi (1883-1921) met de radicaal linkse denkwereld begint in West-Europa. Tijdens zijn studie in Parijs maakt Suphi kennis met socialistische literatuur en raakt hierdoor sterk beïnvloed.⁷⁹ De politieke denkwereld van Suphi krijgt hierdoor een sterke socialistische invulling.⁸⁰ Dit leidt ertoe dat Suphi in Parijs contact legt met leden van het Internationale Socialistische Bureau, een onderdeel van de Tweede Internationale (ofwel "Socialistische Arbeiders-Internationale"). Dit was een koepelorganisatie van arbeiders en socialistische partijen, die werd opgericht in 1889 in Parijs.

Als lid van het Internationale Socialistische Bureau in Parijs weet Suphi in contact te komen met de leider van de Franse socialisten Jean Léon Jaurès.⁸¹ De ontmoetingen en gesprekken die Suphi gedurende zijn verblijf in Parijs had met Jean Léon Jaurès zouden hem nog een lange tijd

---

79 Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 7.

80 Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 7.

beïnvloeden.⁸² Tijdens de eerste bijeenkomst van het Komintern (Communistische Internationale), spreekt Suphi de volgende woorden uit over Jaurès: “De vrienden van Jaurès hebben de strijd die was gestart door hem nooit opgegeven, en nu hier in Rusland, hebben de vrienden van Jaurès het bureau van Turkse (socialistische) revolutionairen opgericht.”⁸³

Zoals men al kan afleiden uit deze woorden van Suphi, zal het dus niet verbazingwekkend zijn als men concludeert dat de extreem linkse identiteit van Suphi zijn basis heeft gekregen in een internationale ideologische sfeer waarbij mensen zich inzetten voor het socialisme.

Tijdens zijn verblijf in Parijs begint Suphi als journalist te werken voor de Turkse krant *Tanin*.⁸⁴ Hij gebruikt zijn functie als journalist om het vooral te hebben over de arbeidersklassen en arbeidersverenigingen.⁸⁵ De kennis die Suphi opdoet over de Franse arbeidersklassen droeg er aan bij dat zijn socialistische denkwereld breder en dieper vorm begon te krijgen.⁸⁶ Zoals we later zullen tegenkomen zal de kennis van Suphi over de

---

81 Info-Türk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 7.

82 Idem.

83 Idem.

84 Tunçay, Mete. *Türkiye'de sol akımlar (1908-'25)*. 1967, pp. 100.

85 Info-Türk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 8.

arbeidersklassen er ook toe leiden dat hij uitgesproken meningen heeft over de arbeidersklassen in Tsaristisch Rusland, de Sovjet-Unie en de rest van de wereld.

Na zijn verblijf in Frankrijk keert Suphi in 1912 terug naar het Ottomaanse Rijk. Door zijn socialistische activiteiten in Frankrijk wordt Suphi bij zijn terugkeer opgepakt door de Ottomaanse regering. Hij wordt verbannen en wordt verplicht in ballingschap te leven in een stad aan de zuidelijke kust van de Zwarte Zee. In 1914 weet Suphi echter met een boot via de Zwarte Zee het grondgebied van het Ottomaanse Rijk te ontvluchten. Hij komt vervolgens aan in Tsaristisch Rusland.

Het is dus belangrijk om erbij te vermelden dat Suphi iemand is geweest die een zware prijs heeft moeten betalen voor zijn socialistische en communistische identiteit. Ik gebruik bewust het woord socialist en communist, omdat Suphi pas in de laatste periode van zijn leven communist word. Maar zoals men op zal opmaken uit zijn levensverhaal is hij ook iemand geweest die nooit heeft willen afzien van zijn internationale extreem linkse identiteit.

Bij zijn aankomst in Tsaristisch Rusland vraagt Suphi als politieke vluchteling asiel aan.⁸⁷ Deze aanvraag wordt tot grote opluchting van Suphi ingewilligd. Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog wordt Suphi echter als burger van een vijandige staat (opnieuw) gearresteerd.⁸⁸ Samen

---

86 Idem.

87 Tunçay, Mete. *Türkiye'de sol akımlar (1908-'25)*. 1967, pp. 103.

88 Idem.

met duizenden andere Turks Ottomaanse burgers wordt hij door het Tsaristisch regime verbannen naar werkkampen in Kaluga en het Oeral.⁸⁹

Als verbannen persoon in het Oeral houdt Suphi zich hier bezig met communistische en revolutionaire propaganda activiteiten onder de Ottomaans Turkse en Russisch Turkse arbeiders. Bij Russisch Turkse arbeiders moet men denken aan Turkse volkeren als de Tataren en de Kalmyken. Hij vertelt de arbeiders en dorpingen onder andere hoe ze door het Tsaristische regime als arbeider worden uitgebuit en hij vertelt ze ook over de politieke achtergronden van de situatie waarin ze zich bevinden.⁹⁰

Tijdens zijn verbanning in Tsaristisch Rusland weet Suphi in contact te komen met bolsjewistische activisten en (bolsjewistische) geheime organisaties. Voor zijn communistische en revolutionaire propaganda activiteiten in de fabriekskampen van het Oeral krijgt Suphi hulp aangeboden van Russische bolsjewieken in de vorm van bolsjewistische (revolutionaire) literatuur.⁹¹ Hiermee krijgen zijn communistische en revolutionaire propaganda activiteiten meer draagvlak onder etnische Turkse arbeiders en dorpingen in Tsaristisch Rusland.⁹²

De hulp die Suphi krijgt aangeboden van Russische bolsjewieken leidt ertoe dat hij samen met (etnische) Turkse arbeiders een helder

---

89 Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 9.

90 Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 9.

91 Idem.

politiekdoel voor ogen krijgt.⁹³ Dit politieke doel bestond uit het toewerken naar een communistische revolutie in Rusland onder leiding van de arbeidersklasse. Onder streng toezicht van de Tsaristische veiligheidsdiensten, besluit Suphi zich in 1915 (in het geheim) in te schrijven als lid van de bolsjewistische vleugel van de Russische Sociaaldemocratische Arbeiderspartij. Hierdoor begint Suphi zich tussen 1915 en 1917 op een professionele manier bezig te houden met revolutionaire en communistische propaganda activiteiten onder de Turkse arbeiders en dorpelingen in het Oeral. Men kan dus zeggen dat Suphi zich tussen 1915 en 1917 in Tsaristisch Rusland om weet te vormen tot een (professionele) internationale, revolutionaire socialist.⁹⁴

Zoals verder in het stuk met alle details staat, hebben al deze politieke levenservaringen (en praktijken) van Suphi zware invloed uitgeoefend op zijn kijk naar de Russische revoluties in 1917. Het heeft invloed uitgeoefend in die zin dat hij in zijn kijk naar de Russische Oktoberrevolutie, op een radicale manier streeft naar een soort globalisering van de Russische Oktoberrevolutie. Ook heeft het er bij hem voor gezorgd dat hij een diep gevoel van haat heeft ontwikkeld tegen het Tsaristische regime en haar (internationale) voorstanders.

Na het uitbreken van de Oktoberrevolutie wil Suphi met steun van de Russische bolsjewieken een Turkse en Islamitische (met Turkse en andere islamitische leden) organisatie oprichten in Rusland die er later ook zou

---

92 Ibid., 10.

93 Info-Türk Ajansı (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 9.

94 Ibid., 10.

komen.⁹⁵ Deze organisatie moest de Revolutie in Rusland beschermen tegen interne en externe dreigingen. Hierover zou hij later het volgende besluit nemen:

“Al onze revolutionairen, zijn verplicht met alle nodige middelen de raden van arbeiders (sovjets) te beschermen.⁹⁶”

Zoals men uit deze woorden kan opmaken komt ook hier zijn internationale revolutionaire identiteit duidelijk naar voren. Maar dit keer met een duidelijk plichtsgevoel.

Na de Oktoberrevolutie vertrekt Suphi naar Moskou en komt daar in dienst van Mirsaid Sultan-Galiev. Galiev was een etnische, Turks-Russische Tatar die zich in het begin van de jaren twintig wist op te werken tot één van de belangrijkste figuren binnen de Communistische Partij van de Sovjet-Unie (CPSU). Sultan-Galiev zou later bekend worden als de architect van het Islamitische Nationaal Communisme idee en zal worden weggezuiverd door Stalin.

Op weg naar zijn politieke doel organiseert Suphi in 1918 een bijeenkomst in Moskou onder de naam “links Turkse socialisten”. Met een internationaal revolutionair, socialistisch doel voor ogen om een Islamitische en Turkse organisatie op te richten en zodoende de Russische revolutie te beschermen tegen interne en externe dreigingen, krijgt Suphi in 1919 een taak aangeboden binnen de Komintern. Hij wordt lid van het zuidelijke bureau van de Komintern. De Komintern was een wereldwijd samenwerkingsverband van communistische partijen onder aanvoering van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie (CPSU).

---

95 Tunçay, Mete. *Türkiye'de sol akımlar (1908-'25)*. 1967, pp. 104.

96 Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 11.

De aandacht van Suphi voor Islamieten in de Sovjet- Unie die hij wilde verenigen met het bolsjewistisch communisme, leidde ertoe dat hij met een gevoel van globale saamhorigheid keek naar de politieke ontwikkelingen in Rusland. Zijn functie als journalist zou er toe leiden dat hij sommige van zijn perspectieven over de Russische revoluties (1917), kenbaar maakte via zijn geschreven teksten in de krant *Yeni Dunya* (Nederlands: nieuwe wereld) in 1918 en 1919. Het is belangrijk om erbij te vermelden dat deze krant in Moskou werd uitgebracht onder leiding van Mustafa Suphi en de revolutionaire Tataren in Rusland.⁹⁷ Bij de bespreking van de kijk van Mustafa Suphi op de Russische revolutie en de bolsjewieken is het dus belangrijk om rekening te houden met zijn internationale revolutionaire identiteit als socialist en (latere) communist.

1.5 Voormalig Moskou ambassadeur: Ali Fuat Cebesoy

In november 1920 wordt voormalig generaal Ali Fuat Cebesoy (1882-1968) benoemd als ambassadeur van de Turkse Ankara regering in Moskou. Zijn benoeming als ambassadeur kwam nadat hij tot 1920 had gediend in de Turkse onafhankelijkheidsoorlog (1919-1923). De Turkse Ankara regering werd opgericht in 1920 onder leiding van Mustafa Kemal Atatürk. Deze regering had onder andere als doel om het Turkse recht op zelfbeschikking te garanderen, zoals was opgenomen in het veertien punten voorstel van de Amerikaanse president Woodrow Wilson. In 1920 had het Turks-Ottomaanse rijk namelijk te maken met de bezetting door de geallieerden als gevolg van de Ottomaanse nederlaag in de Eerste Wereldoorlog. Hierdoor was het recht op zelfbeschikking van de Turken in gevaar gekomen.

---

⁹⁷ Tunçay, Mete. *Türkiye'de sol akımlar (1908-'25)*. 1967, pp. 104.

Een ander belangrijk doel van de Ankara regering was om zoveel mogelijk te redden van wat was overgebleven van het Ottomaanse Rijk na de rampzalige gevolgen van de Eerste Wereldoorlog. De status van de grenzen van het Ottomaanse Rijk met Rusland werden om deze reden als zeer belangrijk gezien door de Ankara regering. De benoeming van Ali Fuat Cebesoy als ambassadeur in Moskou was dus onder andere ook bedoeld om te komen tot een acceptabele overeenkomst met de bolsjewieken over de grenzen van het Ottomaanse Rijk met Rusland.

Op het moment van benoeming van Cebesoy als Turkse Ambassadeur van Moskou waren De Sovjet-Unie en de Turkse republiek nog niet opgericht. De Ankara regering genoot op dat moment dus ook geen grote internationale erkenning behalve erkent te zijn door de onofficiële regering van de bolsjewieken in Rusland en een paar andere kleine landen. Als voormalig Moskou ambassadeur zou het niet vreemd zijn als Cebesoy een gedetailleerde beschrijving geeft van de ontwikkelingen in Rusland vóór de totstandkoming van de Sovjet-Unie. Het is ook niet verkeerd om te zeggen dat Cebesoy in zijn kijk naar de Russische revolutie en de bolsjewieken zal kijken vanuit een paradigma van het bolsjewistisch beleid, omdat hij als Turkse Moskou ambassadeur in nauw contact stond met de (bolsjewieken) Georgy Tsjitsjerin, Jozeph Stalin en Lenin.

Na zijn aankomst in Moskou had Cebesoy gelijk contact met Lenin. Zijn eerste taak bij aankomst in Moskou, in november 1920, was om een brief van Mustafa Kemal (wat later uitgebreider aan bod zal komen) te overhandigen aan Lenin. Op lange termijn was de belangrijkste taak en doel van Cebesoy, het komen tot een internationale overeenkomst met de bolsjewieken waarin de oostelijke grenzen van Turkije met Rusland werden vastgelegd. Ali Fuat voerde hiervoor persoonlijke onderhandelingen met Lenin, Stalin en Tsjitsjerin.⁹⁸ Hoewel de onderhandelingen moeizaam

---

98 Özçelik, A. (1993). Ali Fuad Cebesoy, pp. 202.

verliepen⁹⁹, kwamen beide partijen op 16 maart 1921 tot een overeenkomst en wordt het verdrag van Moskou door beide partijen op 16 maart 1921 ondertekend. In het verdrag werden onder andere ook stappen genoemd voor het aangaan van vriendschappelijke betrekkingen van beide machten.¹⁰⁰

Hoewel de onderhandelingen succesvol zijn afgelopen, impliceert Cebesoy in zijn memoires dat hij tijdens de onderhandelingen met Georgy Tsjitsjerin zeer teleurgesteld raakte door de "twee gezichten politiek"¹⁰¹ van de bolsjewieken. Hij schrijft hierover dat de twee gezichten politiek van het nieuwe regime bij hen het gevoel had gewekt dat hun beleid geen enkel verschil vertoonde met de manier van politiek voering door het Tsaristisch regime.¹⁰² Het zou dus niet verbazingwekkend zijn als Cebesoy zich in zijn kijk naar de bolsjewieken verder negatief en kritisch zou uitlaten.

Na de ondertekening van het verdrag van Moskou (1921) houdt Cebesoy zich voornamelijk bezig met werkzaamheden, die de uitvoering van het verdrag van Moskou (1921) mogelijk moesten maken.¹⁰³ Hierbij moet men

---

99 Ibid., 206.

100 *Документы внешней политики СССР*. Moscow, 1959, Vol. III, pp. 597-604.

101 Cebesoy, Ali Fuat. "Moskova Hatıraları, Milli Mücadele ve Bolşevik Rusya." *Hazırlayan: Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul* (2002), pp. 122.

102 Idem.

103 Özçelik, A. (1993). Ali Fuad Cebesoy, pp. 210.

denken aan het regelen van afspraken voor Turkse delegaties in Moskou, die probeerden Russische wapens en geld binnen te halen voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. Lenin hield zich er namelijk niet van terug om grote sommen geld en wapens te sturen naar Ankara.¹⁰⁴ De revolutionaire Ankara regering voerde immers een oorlog met de vijanden van de bolsjewieken waaronder Frankrijk.

Op 10 mei 1921 keert Cebesoy terug naar Ankara waarna hij zich bezighoudt met politieke werkzaamheden in het Turkse parlement in Ankara. In tegenstelling tot Bozkurt en Falih Rifki Atay toont Ali Fuat Cebesoy zich na het uitroepen van de Turkse republiek in 1923 geen voorstander van de ideeën van president Ataturk. In deze periode ontstaat er dan ook een schisma in het Turkse parlement. Ali Fuat Cebesoy en een aantal andere belangrijke figuren beginnen vanaf 1923 namelijk met Ataturk uit elkaar te groeien. Dit heeft in 1924 geleid tot de oprichting van de eerste en enige oppositiepartij in de het Turkse politieke bestel. Deze oppositiepartij had als naam de Progressieve Republikeinse Partij (Turks: *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası*) en werd opgericht op 17 september 1924. Ali Fuat Cebesoy fungeerde als medeoprichter en later als algemeen secretaris van deze partij.

Het partijprogramma van de Progressieve Republikeinse Partij verschilde sterk ten opzichte van het partijprogramma van de Republikeinse Volkspartij van Mustafa Kemal Ataturk. In tegenstelling tot de Kemalistische meerderheid waar Falih Rifki en Mahmut Esat ook deel van uitmaakten, stond de Progressieve Republikeinse Partij voor decentralisatie van het landbestuur, een scheiding der machten (*trias politica*), individuele vrijheden en een gedepolitiseerde staat.¹⁰⁵

Er waren ook nog andere belangrijke punten waarmee de Progressieve Republikeinse Partij van Ali Fuat Cebesoy zich radicaal onderscheidde van de Kemalisten. In tegenstelling tot Ataturk en de Kemalistische

---

104 Mumin, Mumin. (2009 januari) "Turk Kurtulus Savasinin Finansmani". Retrieved april 1, 2015 from <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/01a/01.htm>

meerderheid geloofde de partij van Cebesoy in: “ het niveau van nodige volwassenheid van het volk om haar eigen lot te bepalen is bereikt”.¹⁰⁶ Cebesoy en zijn partijgenoten pleitten dus voor democratie. Ook stond de partij van Cebesoy in tegenstelling tot de Kemalisten en Ataturk, voor de invoer van een meerpartijenstelsel met vrije verkiezingen.¹⁰⁷ De partij kreeg hierdoor veel kritiek te verduren vanuit de hoek van Ataturk en de Kemalisten. Dat de Progressieve Republikeinse Volkspartij “respect toonde voor geloofsovertuigingen”¹⁰⁸, zoals was opgenomen in het partijprogramma, zorgde voor extra irritatie en kritiek vanuit de kant van Ataturk.¹⁰⁹ Het is belangrijk om erbij te vermelden dat de Progressieve Republikeinse Volkspartij van Cebesoy, door belangrijke historici wordt gecategoriseerd als een liberale partij.¹¹⁰ De partij werd in augustus 1925

---

105 Zürcher, Erik Jan. (2002). *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Siyasal Muhafazakarlık*. Leiden Project Working Papers, p. 6.

106

Zürcher, Erik Jan. (2002). *Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Siyasal Muhafazakarlık*. Leiden Project Working Papers, p. 6.

107

Idem.

108

Idem.

109

Ibid., 4.

110

Ibid., 7.

verboden door de Turkse rechtbank als gevolg van meerdere aantijgingen vanuit Kemalistische hoek.

In 1948 stapt Cebesoy over naar de democratische partij (Turks: Demokrat Parti) waarmee hij in 1950 voor het eerst de vrije verkiezingen in gaat en door het volk wordt gekozen als volksvertegenwoordiger voor Turks parlement. De democratische partij van Cebesoy komt bij de verkiezingen van 1950 als grootste partij uit de bus. Deze partij stond voor economische liberalisatie (kapitalisme), individuele vrijheden en vrije verkiezingen.¹¹¹ Na 24 jaar toont Cebesoy zich dus opnieuw een voorstander van individuele vrijheden. Dit bewijst dat Cebesoy ook in de jaren vijftig een duidelijke voorstander was van liberale ideeën. Het zou dus niet verbazingwekkend zijn als Cebesoy als voorstander van individuele vrijheden een kritiekvolle blik heeft op de Russische revolutie en de zeer autoritaire bolsjewieken.

Vrije verkiezingen werden in Turkije voor het eerst gehouden in 1946. Het besluit van de Republikeinse Volkspartij en de Kemalistische eenpartijstaat om over te gaan naar een meerpartijenstelsel had te maken met de angst van de Turken voor de Sovjet-Unie en de daarmee verbonden toetredingswens tot de NAVO.¹¹² Stalin eiste namelijk grond van Turkije en wilde medezeggenschap over de status van de Bosporus.¹¹³ De Sovjet

---

111

Turkiye Buyuk Millet Meclisi (<https://www.tbmm.gov.tr/eyayin/GAZETELER/WEB/KUTUPHANEDE%20BULUNAN%20DIJITAL%20KAYNAKLAR/KITAPLAR/SIYASI%20PARTI%20YAYINLARI/200805461%20DEMOKRAT%20PARTI%20PROGRAMI%201946/200805461%20DEMOKRAT%20PARTI%20PROGRAMI%201946.pdf>). (Toegang op 8 april 2015).

112

Kurban, Vefa (2014 spring). "Relations between Turkey and the Sovjet Union in the 1950s and 1960s in the Turkish and Sovjet Press". Journal Of Modern Turkish History Studies. Retrieved April 23, 2015 from http://web.deu.edu.tr/ataturkilkeleri/ai/uploaded_files/file/Dergi_28_yeni/10_vefa_kurban.pdf

113

dreiging was zeer evident voor de Turken.¹¹⁴ Democratisering in Turkije was namelijk nodig wilde het land onderdeel uitmaken van de westerse vrije wereld (een beroep doen op de Truman Doctrine) en toetreden tot de Navo om zich te beschermen tegenover de Sovjet-Unie.

Men moet de kijk van Cebesoy op de Russische revolutie en de bolsjewieken zien tegen de achtergrond van zijn voormalige politieke en diplomatieke functie als Turkse ambassadeur in Moskou en zijn identiteit als politicus die pleitte voor meer vrijheden. De memoires van Cebesoy over zijn functie als ambassadeur in Moskou, waar ik in mijn onderzoek uitgebreid gebruik van ga maken, moet men zien tegen de achtergrond van internationale politieke ontwikkelingen in de jaren vijftig.

1.6 Şevket Süreyya Aydemir

De interesse van Aydemir (1897-1976) voor de politiek begint op zeer jonge leeftijd. Dit heeft tot gevolg dat hij al op elf jarige leeftijd lid word van het Comité voor Eenheid en Vooruitgang (Turks: *İttihad ve Terakki Cemiyeti*), een Turks-Ottomaanse politieke en maatschappelijke organisatie. Tijdens zijn latere studentenjaren aan de lerarenschool ontpopt Aydemir zich tot een overtuigde aanhanger van het Panturkisme.¹¹⁵ Het Panturkisme is het streven naar de eenheid van de Turkse volkeren op aarde. Dit kan zowel een culturele eenheid zijn, als een politieke.

Ertem, Baris. "Sovjet Demands on Turkey and Turkish-Soviet Relations (1939-1947)". Retrieved April 15, 2015 from http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/ertem_baris.pdf

114

Kurban, Vefa (2014 spring). "Relations between Turkey and the Sovjet Union in the 1950s and 1960s in the Turkish and Sovjet Press". Journal Of Modern Turkish History Studies. Retrieved April 23, 2015 from http://web.deu.edu.tr/ataturkilkeleri/ai/uploaded_files/file/Dergi_28_yeni/10_vefa_kurban.pdf

Nadat zijn broer omkomt tijdens een veldtocht tegen tsaristische soldaten in de Kaukasus tijdens de Eerste Wereldoorlog, meldt Aydemir zich als vrijwilliger aan om mee te vechten in deze oorlog. Als reserve officier begint hij mee te vechten in de Kaukasusveldtocht.¹¹⁶ De Kaukasusveldtocht is de benaming voor een reeks gewapende conflicten tussen het Ottomaanse Rijk en Keizerrijk Rusland, met later ook Azerbeidzjan, Armenië, de Centraal Kaspische Dictatuur en het Verenigd Koninkrijk als deel van het Midden-Oosters front tijdens de Eerste Wereldoorlog. De Centraal-Kaspische Dictatuur (Russisch: Диктатура Центрокаспия, Diktatoera Tsentrokaspija) was een tijdens de Russische Burgeroorlog door Groot-Brittannië gesteunde anti-Sovjet (RSFSR) regering gesticht in Bakoe, de huidige hoofdstad van Azerbeidzjan, op 1 augustus 1918. Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat de zogenaamde Kaukasusveldtocht voor de Ottomanen en de Russen plaatsvond in Oost-Anatolië, want tot eind 1917 waren de Russen aan de winnende hand in Oost-Anatolië. Pas in de zomer van 1918 bereiken Ottomaanse troepen de Kaukasus.

Tijdens zijn deelname aan de Kaukasusveldtocht raakt Aydemir zo erg beïnvloed door het lezen van de Turkse roman *Aydemir*, dat hij later in 1934, na goedkeuring van de Turkse wet voor achternamen, de titel van deze Turkse roman aan zou nemen als achternaam.¹¹⁷ *Aydemir* is een utopische roman die vertelt over de sociale en politieke problemen (onderdrukking) van lokale Turkse volkeren in het Keizerrijk Rusland. Het

---

115

Biyografi (<http://www.biyografi.info/kisi/sevket-sureyya-aydemir>) Toegang op 4 juni 2015.

116

Idem.

117

Biyografi (<http://www.biyografi.info/kisi/sevket-sureyya-aydemir>) Toegang op 4 juni 2015

zou dus niet helemaal verkeerd zijn als men zegt dat Aydemir door zijn ervaringen in deze periode een anti-tsaristische en anti-imperialistische denkwereld begint te ontwikkelen.

Na de terugtrekking van het tsaristische leger keert Aydemir terug naar zijn geboortestad Edirne (Turkse grensstad) om vervolgens zijn studie voor leraarschap af te maken.¹¹⁸ Na zijn lerarenstudie in Edirne te hebben afgerond vertrekt Aydemir in 1919 verplicht naar Azerbeidzjan en begint daar te werken als leraar. Na een tijdje te hebben gewerkt in Azerbeidzjan en Georgië gaat Aydemir weer terug naar zijn geboortestad Edirne. In 1920 wordt hij lid van de Communistische Partij van Turkije (Turks: Türkiye Komünist Partisi) van Mustafa Suphi. Met steun van de Sovjet-Unie (Komintern) neemt hij namens zijn partij deel aan de Congres van de mensen van het oosten in Baku (hoofdstad van Azerbeidzjan). Deze congressen waren door de Komintern bedoeld om revolutionaire, nationalistische bewegingen in de koloniale oosterse wereld te steunen, naast de steun voor radicale arbeidersbewegingen in de westerse wereld. In 1921 vertrekt Aydemir naar bolsjewistisch Rusland om te studeren aan de Communistische Universiteit van de arbeiders van het Oosten in Moskou (Russisch: Коммунистический университет трудящихся Востока). Tijdens zijn studentenjaren in Moskou leert hij de Russische taal kennen en wordt hij gedurende zijn studie economie geïndoctrineerd met Marxistische theorieën. Het is belangrijk om erbij te vermelden dat tijdens de uitvoering van de Nieuwe Economische Politiek in Bolsjewistisch Rusland vanaf maart 1921, Aydemir student was in Moskou.¹¹⁹ Tijdens zijn verblijf in bolsjewistisch Rusland en de Sovjet-Unie raakt Aydemir dit keer sterker beïnvloed door de ideeën van Marx waardoor zijn ideeënwereld een radicalere, linkse invulling krijgt.

118

Idem.

119

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 96.

Na zijn terugkomst in Turkije begint Aydemir te schrijven voor het Turkse socialistische en Kemalistische tijdschrift *Aydinlik*.¹²⁰ Tijdens zijn baan als schrijver voor het Turkse tijdschrift *Aydinlik*, laat Aydemir zijn socialistische overtuigingen duidelijk merken door hier uitgebreid over te schrijven.¹²¹ In 1925 wordt dit tijdschrift door het anticommunistische beleid van de Kemalistische Turkse regering verboden. Hierna wordt Aydemir veroordeeld tot tien jaar gevangenisstraf door een Turkse rechtbank voor zijn socialistische opvattingen, die werden gepubliceerd in het Turkse tijdschrift *Aydinlik*.¹²² Na anderhalf jaar wordt Aydemir echter vrijgelaten. Na zijn vrijlating ontpopt Aydemir zich tot een overtuigde aanhanger van het Kemalisme, echter één met socialistische overtuigingen. De mengeling van socialistische ideeën met Turkse nationalistische Kemalistische opvattingen zouden later de basis vormen voor zijn invloedrijke¹²³ intellectuele *Kadro* beweging in de jaren dertig.

In 1932, in de periode van de Grote Depressie, richt Aydemir met een aantal vrienden het tijdschrift *Kadro* op.¹²⁴ Dit zou zich tevens vertalen in een intellectuele en politieke beweging die het nationale staatsbeleid van

---

120

Biyografi (<http://www.biyografi.info/kisi/sevket-sureyya-aydemir>) Toegang op 4 juni 2015.

121

Idem.

122

Idem.

123

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 92.

124

Idem.

de Kemalistische Turkse Republiek een linkse invulling zou proberen te geven.¹²⁵

Als ideoloog van de *Kadro* beweging¹²⁶, bepleitte Aydemir (en andere leden van *Kadro*) dat de nationale politieke onafhankelijkheid van Turkije zou worden gevolgd door nationale economische onafhankelijkheid.¹²⁷ *Kadros* definitie van “revolutie” bestond uit twee fases. De overwinning in de Turkse onafhankelijkheidsoorlog was de eerste fase.¹²⁸ De tweede en laatste fase was het realiseren van economische onafhankelijkheid.¹²⁹ Volgens leden van *Kadro* zou economische onafhankelijkheid pas worden bereikt als de economie was bevrijd van imperialistische invloeden (dit was nog niet het geval volgens *Kadro*). Het is dan ook niet verbazingwekkend dat Aydemir als ideoloog van de *Kadro* beweging, bepleitte dat de nationale onafhankelijkheidsbeweging niet moest worden onderscheiden van de anti-imperialistische strijd.¹³⁰ Als gevolg hiervan

---

125

Ibid., 99.

126

Türkeş, M. (1998). The ideology of the *Kadro* [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 92.

127

Ibid., 95

128

Idem.

129

Idem.

130

Kösebalaban, H. (2011). *Turkish Foreign Policy: Islam, Nationalism, and Globalization*. Palgrave Macmillan, pp. 62.

waren de leden van de *Kadro* beweging, waaronder Aydemir, van mening dat Turkije geen kapitalistisch systeem moest hebben.¹³¹

Het anti-imperialistische en antikapitalistische denken van Aydemir en zijn *Kadro* beweging, werd voor een groot deel versterkt door de falende liberaal economische en kapitalistische systemen in de westerse wereld (Grote Depressie 1929-1933). Dit leidde ertoe dat Aydemir en andere leden van *Kadro* op zoek gingen naar alternatieve economische en politieke voorbeeldmodellen uit de Sovjet-Unie. Dit had als resultaat dat Aydemir zich in de jaren dertig bezighield met het vertalen van studies van Sovjet planeconomie experts die waren bedoeld voor officieel gebruik door de Turkse overheid.¹³² Net als Falih Rifki Atay is Aydemir dus iemand die kijkt naar de Sovjet-Unie door het oog van een importeur van politieke transfers.

1.7 Islamiet Eşref Edip Fergan

Eşref Edip Fergan (1882-1971) was een Turkse schrijver en publicist. Fergan werd geboren in een Turks orthodox islamitische gezin in Serres Griekenland.¹³³ Na zijn basisschool en middelbare school in Griekenland te hebben voltooid, volgt Fergan een theologische opleiding aan de islamitische *Madrassa* (Nederlands: school) waar hij zich verdiept in de

---

131

Ibid., 63.

132

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 96.

133

Risale-i Nur Enstitüsü (<http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Enstitu&SubSection=EnstituSayfasi&Date=3/12/2004&TextID=721>). (Toegang op 10 juli 2015).

Koran en het Arabisch.¹³⁴ Rond zijn negentiende vertrekt Fergan naar Istanbul om te studeren aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid. Tijdens zijn seculiere opleiding aan de Universiteit in Istanbul bestond bij Fergan echter nog steeds de geestelijke behoefte om zich te verdiepen in de Islam.¹³⁵ Hierdoor volgde hij niet alleen de Universitaire opleiding rechten, maar ook een theologische opleiding aan de islamitische *Madrasa* in Istanbul.¹³⁶

Rond 1908 ontpopt Fergan zich tot een schrijver en maakt in datzelfde jaar kennis met de beroemde Turkse intellectueel Mehmet Akif Ersoy. Met steun van Mehmet Akif Ersoy brengt Fergan in 1908 het islamitische tijdschrift *Sırat-ı Müstakim* (Nederlands: De weg die leidt tot God) uit. *Sırat-ı Müstakim* was een tijdschrift waarin islamgezinde schrijvers intellectuele discussies voerden met schrijvers die positief stonden tegenover het westen om zodoende islamitische normen en waarden te verdedigen.¹³⁷ Een paar jaar later geeft Fergan in zijn tijdschrift echter ook een plek aan pan-Turkistische schrijvers die hun woord mogen doen.¹³⁸

134

Idem.

135

Idem.

136

Idem.

137

Idem.

138

Risale-i Nur Enstitüsü (<http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Enstitu&SubSection=EnstituSayfasi&Date=3/12/2004&TextID=721>). (Toegang op 10 juli 2015).

Na het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog begint Fergan veel kritiek te uiten op het beleid van de *İttihat ve Terakki Cemiyeti* (Het Comité voor Eenheid en Vooruitgang)¹³⁹, die in die periode dominant aanwezig was in het bestuur (vooral in het leger en bureaucratie) van het Ottomaanse Rijk. Door zijn sterke oppositie tegen het beleid van het Comité voor Eenheid en Vooruitgang wordt de publicatie van het tijdschrift van Fergan verboden.¹⁴⁰ Na een verbod van anderhalf jaar brengt Fergan in 1918, tijdens de bezetting van Istanbul, het tijdschrift *Sırat-ı Müstakim* (waarvan hij de naam veranderde in *Sebilürreşad*) echter opnieuw uit. Uit angst voor de mogelijkheid dat de publicatie van zijn tijdschrift opnieuw zal worden verboden in Istanbul, wijkt Fergan uit naar Ankara en Kastamonu waar hij zijn islamitische tijdschrift uitbrengt.¹⁴¹

Vanaf mei 1919 begint Fergan in Ankara de Turkse onafhankelijkheidsstrijd actief te steunen door uitgebreid te schrijven over het belang en noodzaak van de oorlog.¹⁴² Zijn steun voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog vertaalt zich ook in publieke toespraken die hij houdt in Ankara en Kastamonu.¹⁴³ Om steun te winnen voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog tegen de geallieerden (en vooral de Grieken),

---

139

Idem.

140

Idem.

141

Idem.

142

Idem.

143

Idem.

benadrukt Fergan als voorvechter van islamitische normen en waarden, vooral de islamitische identiteit van het Ottomaanse Rijk. Het zou dus niet verbazingwekkend zijn dat Fergan in zijn beschouwingen over de bolsjewieken tijdens de Turkse onafhankelijkheidsoorlog (1919-1923), vooral de nadruk legt op de Islam.

2.1 De Turkse kijk op de oorzaken van de Russische Revolutie (1917)

Bij het uiteenzetten van zijn opvattingen over de ontstaansoorzaak van de Russische Revolutie (1917), spreekt Mustafa Suphi de filosofische geschiedbeschouwing van het historisch materialisme van Karl Marx tegen. Volgens Suphi is het namelijk niet voldoende om alleen maar te verwijzen naar de beslissende rol van materiële verhoudingen en omstandigheden als men het heeft over de totstandkoming van de Russische Revolutie. Hoewel volgens Suphi materiële omstandigheden in het verleden wel een belangrijke rol hebben gespeeld in de totstandkoming van de Russische Revolutie, zijn er volgens Suphi ook een aantal belangrijke immateriële factoren die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Russische Revolutie. De onderdrukking van de Russische boer door haar eigen politieke en religieuze leiders heeft volgens Suphi ook bijgedragen aan de totstandkoming van de revolutie. Andere belangrijke immateriële factoren die volgens Suphi hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Russische Revolutie, waren de fatale gevolgen van de Eerste Wereldoorlog zoals de dood van honderdduizenden Russen en de hongersnood. De Russische Revolutie was volgens Suphi dan ook een reactie uit vermoeidheid en wanhoop die zich richtte tegen het beleid van de Russische heersers. Over materiële en immateriële factoren die een rol hebben gespeeld in de totstandkoming van de Russische Revolutie, schrijft Suphi het volgende:

“Als men beweert dat de Russische Revolutie, bij het volgen van deze industriële, economische en sociale evolutie processen, is ontstaan door

middel van materiële feiten in het historisch materialisme, zou dat geen moedige claim zijn. In de periode voor de Russische Revolutie is er in het sociale leven (in het Russische Keizerrijk) iets anders aan de gang. Productieregels konden niet meer toegepast worden/functioneerden niet meer. Niet vanwege het opbrengen van producten, maar vanwege het ontbreken van productiebronnen zoals grondstoffen. Ook het niet kunnen samengaan van tekorten aan mankracht en de kostprijs van producten en het opraken van leningen. Door al deze redenen functioneerde het productieproces niet meer. De ontwikkelde handarbeider is niet werkloos geraakt vanwege het ontbreken van de vraag naar producten (*output*), maar vanwege het ontbreken van kapitaal dat het gevolg was van wanhoop en armoede. Hierdoor kon er niet meer geproduceerd worden. Als men verder terug kijkt in het verleden ziet men, dat onder de heerschappij van de Russische Tsaar en zijn voorgangers en onder de heerschappij van de Russische pausen en patriarchen, bevolkingen zijn onderdrukt. Het overgrote deel van de bevolking dat bestond uit de naar politiek-juridische en economische vrijheid verlangende Russische boer en fabrieksarbeider, verkeerden wat betreft economische koopkracht in een moeilijke positie. Door de bijna uitgehongerde mensen en vele doden (en verderf) in de al vier jaar durende Eerste Wereldoorlog is de Russische bevolking nog eens sterker onderdrukt. Uit wanhoop en vermoeidheid komen ze door middel van een geestelijke en materiële reactie in opstand tegen de oude regering en tegen de voorlopige regering die de weg volgt van de oude regering van het tsaristische regime. Hiervoor hebben ze buitenlandse oorlogsfronten verlaten om zich te keren tegen interne vijanden. Dat wil dus zeggen dat men de oorzaken van de Russische Oktoberrevolutie (oktober 1917), niet alleen maar moet zoeken in economische en materiële factoren waar Marx op wijst. Het zou uit historisch perspectief goed zijn om de oorzaken hiervan te zoeken in zulke

politieke ontwikkelingen en deze met economische en sociale factoren te behandelen”.¹⁴⁴

Suphi komt dus niet alleen met een historisch materialistische verklaring voor de februari en Oktoberrevolutie (1917), maar ook met een politieke en sociale verklaring. Hij impliceert dat de Russische Revolutie een *bottom up revolution* was, dat wil zeggen een revolutie die vanuit de bevolkingslaag is ontstaan (van onderaf). Dit wordt al snel duidelijk wanneer Suphi schrijft dat de “ Russische bevolking uit wanhoop en vermoeidheid doormiddel van een geestelijke en materiële reactie in opstand was gekomen tegen de oude regering en tegen de voorlopige regering die de weg volgt van de oude regering van het tsaristische regime.” Tevens is Suphi van mening dat de Russische revolutie een reactieve revolutie is. Dit valt ook op te maken uit het feit dat hij schrijft dat de Russische bevolking uit wanhoop en vermoeidheid doormiddel van een geestelijke en materiële reactie in opstand is gekomen tegen de regering. Door het gebruik van het woord “reactie” laat Suphi duidelijk blijken dat volgens hem de Russische Revolutie een reactieve revolutie is vanuit het volk (dus een revolutie van onderaf).

Evenals Mustafa Suphi betoogd Mustafa Kemal dat de Russische revolutie een reactieve revolutie is, die is ontstaan uit de Russische bevolkingslaag en gericht was tegen het tsaristische beleid. Hij schrijft hierover het volgende:

“Twee grote punten vallen op betreffende de praktijk methodes en basisverschillen tussen het Russische bolsjewisme en het Turkse communisme. In Rusland is deze vorm van communisme geboren onder zware druk van aristocratische bestuurlijke klassen, die door een almachtige absolute bestuur waren verspreid over het hele land, en onder deze zelfde zware druk is deze vorm van communisme gegroeid. Lees

---

144

Tuncay, Mete. *Mustafa Suphi'nin Yeni dünyası*. BDS Yayınları, 1995, pp. 22, 23.

eens de Russische revolutionaire literatuur. In geen ander periode en in geen ander land in Europa is een dergelijke haatvolle en vurige literatuur te vinden. Oh wat heeft Tolstoy ongewild met zijn boeken de Russische armen aangemoedigd voor een haatvolle revolutie! En dit terwijl hij zelfs geen voorstander was van de Russische Revolutie. Zelfs in de honderd jaar durende Franse Revolutie is er niets te vinden dat lijkt op revolutionaire Russische literatuur”.¹⁴⁵

Wat hierbij opvalt, is dat Mustafa Kemal in tegenstelling tot Mustafa Suphi de rampzalige economische en sociale gevolgen van de Eerste Wereldoorlog helemaal niet meeneemt in zijn verklaring voor de totstandkoming van de Russische februari en Oktoberrevolutie. Een ander belangrijke punt waarmee Mustafa Kemal zich onderscheidt van Mustafa Suphi, is dat Kemal gelooft in de beïnvloeding van Russische armen voor een revolutie door Russische intellectuelen. De Russische februari en Oktoberrevolutie hebben volgens Mustafa Kemal dus een minder sterk volkskarakter dan bij Mustafa Suphi. Een ander belangrijk punt waarmee Mustafa Kemal verschilt van Mustafa Suphi, is dat Kemal van mening is dat de totstandkoming van de Russische Revolutie ook te maken heeft met de groei van het Russische Bolsjewisme (dat Atatürk definieert als een vorm van communisme). In tegenstelling tot Mustafa Suphi belicht Atatürk dus ook de ideologische dimensie van de Russische februari en Oktoberrevolutie. Gezien het feit dat Mustafa Suphi overtuigd aanhanger was van het Russische bolsjewisme, heeft het Russische bolsjewisme volgens Suphi ongetwijfeld ook een belangrijke rol gespeeld in de Russische Revolutie. Maar wat opvalt, is dat Suphi ondanks zijn revolutionaire bolsjewistische identiteit, in tegenstelling tot Mustafa Kemal helemaal niet verwijst naar de rol van de Russische bolsjewieken en het bolsjewisme in de Russische Oktoberrevolutie. Dit is niet bijzonder gezien het feit dat de bolsjewieken de Russische Februarirevolutie, die een veel

---

145

Bolluk, Hadiye. *Kurtuluş Savaşı ideolojisi: Hâkimiyeti Milliye yazıları*. Kaynak, 2007. pp. 100.

sterkere volkskarakter had dan de Russische Oktoberrevolutie, in oktober 1917 naar zich toe probeerde te trekken.

In zijn beschouwingen over de oorzaken van de Russische Revolutie onderscheidt Falih Rifki Atay zich van Kemal en Suphi door zich te focussen op de onfatsoenlijke en inhumane levenswijze van de Russische dorpingen op het platteland en de Russische arbeiders in de Russische steden. De harde onderdrukking, mishandelingen en onfatsoenlijke behandeling van de Russische dorpingen en arbeiders door Russische opperheren heeft volgens Atay het meeste bijgedragen aan de Russische Revolutie. Hij schrijft hierover het volgende:

“De Russische aristocratie, de bourgeoisie en de zakenmensen en intellectuelen wilden niks te maken hebben met een revolutie. De revolutie had andere voorvechters en dat waren de Russische boer en arbeider.¹⁴⁶ “...” De Russische dorping werd gezien als vies en dronken. De tirannie richting de Russische dorpingen was zo intensief dat er overal sprake was van moorden en kleine opstanden.¹⁴⁷ “...” De Russische arbeider en dorping hadden samen met hun vrouwen in hun dagelijkse leven te maken met mishandelingen door Russische opperheren. Zo werd er door Russische opperheren gezegd dat de vrouw gelijk stond aan een kip. Het was deze bevolking die tijdens de Russische Revolutie het hevigst in opstand kwam, nadat ze de opdracht hadden gekregen om in opstand te komen.”¹⁴⁸

146

Atay, Falih Rifki. *Yeni Rusya*. Hâkimiyeti Milliyet Matbaası, 1931, pp. 51.

147

Ibid., 52.

148

Ibid., 54.

In tegenstelling tot Kemal en Suphi geeft Atay een bredere definitie van de Russische bevolking door ze niet alleen maar “armen en hongerigen” te noemen zoals Kemal en Suphi. De Russische bevolking bestond rond 1917 volgens Atay voor negentig procent uit dorpingen en arbeiders. Door de Russische bevolking “arbeiders en dorpingen” te noemen plaatst Atay de Russische bevolking, in tegenstelling tot Ataturk, in een sociale klasse. Dit wordt al snel duidelijk wanneer Atay, in tegenstelling tot Suphi en Ataturk, de zeer slechte relatie en scherpe hiërarchie tussen de dorpingen, de arbeiders en de opperheren belicht. Hoewel Atay het woord klassenstrijd niet gebruikt, impliceert hij hiermee wel dat er sprake was van een klassenstrijd.

Een volgende punt waarmee Atay zich onderscheidt van Suphi en Ataturk is dat hij de oorzaken van de Revolutie traceert in het beleid van de lokale opperheren op het platteland en op de werkplekken. Suphi en Kemal leggen de nadruk op de rampzalige gevolgen van het nationale en internationale beleid van de Russische Tsaar, terwijl Atay zich dus richt op het regionale beleid. Dit doet hij door zich te focussen op het beleid van de Russische opperheren op het Russische platteland en op de werkplekken.

Een ander punt waarmee Atay zich onderscheidt van Kemal en Suphi is dat Atay het ook heeft over de positie en de rol van de vrouw in het Russische maatschappelijke leven en de Russische Revolutie. Atay impliceert namelijk in zijn tekst dat tevens de onfatsoenlijke behandeling van de Russische vrouw op het platteland en op de werkplek, heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de Russische Revolutie. In tegenstelling tot Mustafa Suphi en Mustafa Kemal belicht Atay dus ook de vrouwelijke kant van de Russische Revolutie.

Hoewel Atay in zijn beschouwing over de oorzaken van de Russische Revolutie betoogt dat de revolutie is ontstaan vanuit de Russische bevolking door zich te focussen op de dorping, de arbeider en de vrouw, legt hij uit dat de revolutie echter werd gestuurd door een elitaire revolutionaire klasse en dus niet door de Russische bevolking. De Russische revolutionaire elite was namelijk volgens Atay niet van plan om

de revolutie te laten leiden door de Russische bevolking. Volgens Atay dachten de Russische revolutionairen hierover als volgt:

“De bevolking weet niet wat hun rechten zijn en ze zijn dan ook absoluut niet in staat om zichzelf te besturen. We moeten de Russische bevolking opvoeden om zodoende de opstandige massa tot kalmte te bedaren.” (dit is ook gebeurd volgens Atay).¹⁴⁹

In tegenstelling tot Mustafa Suphi en Mustafa Kemal impliceert Atay dat de Russische Revolutie in de beginfase zowel een *bottom-up* als een *top-down* (een revolutie van bovenaf) revolutie was en zich pas in een later stadium heeft ontaard in een echte *top-down* revolutie. Atay laat namelijk weten dat tijdens de beginfase van de Russische Revolutie een samenwerking bestond tussen de Russische dorpingen, de arbeiders en de Russische revolutionairen doordat Russische arbeiders en dorpingen ook handelden “uit opdracht” van de Russische revolutionairen. In een later stadium van de Russische Revolutie wilden de Russische revolutionairen echter niet meer samenwerken met de Russische arbeiders en dorpingen, omdat ze eerst opgevoed moesten worden door de Russische Revolutionaire elite om op die manier de Russische Revolutie in goede banen te leiden, aldus Atay.

In zijn beschouwing over de oorzaken van de Russische Revolutie gaat Sevket Sureyya Aydemir in tegenstelling tot Kemal, Suphi en Atay niet veel in op de oorzaken van sociale spanningen in de Russische maatschappij. Een ander punt waarmee hij zich onderscheidt van Kemal, Atay en Suphi, is dat Aydemir in plaats van het woord “bevolking” het woord “klassen” gebruikt. Hij schrijft het volgende over de oorzaken van de Russische Revolutie:

149

Atay, Falih Rifki. *Yeni Rusya*. Hâkimiyeti Milliyet Matbaası, 1931, pp. 55.

“Het was zo dat de sociale relaties gespannen en scherp waren. De Russische monarchie zat op een kruitvat. Dat Rusland klaar was voor een revolutie was algemeen bekend. Alle klassen wachtten op een revolutie.¹⁵⁰ “...” Wat de reden ervan ook is, het Russische Keizerrijk nam deel aan de Eerste Wereldoorlog. Het werd nu duidelijk dat in het Russische Keizerrijk zich vroeg of laat een revolutie zou voordoen”.¹⁵¹

In tegenstelling tot Falih Rifki Atay en Mustafa Kemal, maar net zoals Mustafa Suphi, verwijst Aydemir ook naar de grote rol van de Eerste Wereldoorlog en van de arbeiders in de totstandkoming van de Russische Revolutie. Hij schrijft hierover het volgende:

“De beweging in 1905 werd door het tsaristische regime op bloedige wijze neergeslagen, maar de herinneringen aan die gebeurtenis leefden nog altijd in de gedachten van de arbeiders. Het was in deze periode (1905-1917) dat de bolsjewistische partij zijn belangrijkste team van de latere revolutie in 1917, had verkregen.”¹⁵²

Aydemir is dus net als Atay en Suphi van mening dat de slechte situatie van de Russische arbeider heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de revolutie. Anders dan Suphi, maar net als Atay, impliceert Aydemir dat de slechte en inhumane behandeling van de Russische arbeider een chronisch probleem was in de Russische samenleving, wat zich uiteindelijk

---

150

Süreyya, Şevket. "Suyu Arayan Adam [The Man Searching for Water]." *Istanbul: Remzi Kitabevi. (first edition, 1959) (1967)*, pp. 310.

151

Ibid., 312.

152

Süreyya, Şevket. "Suyu Arayan Adam [The Man Searching for Water]." *Istanbul: Remzi Kitabevi. (first edition, 1959) (1967)*, pp. 311, 312.

in heeft vertaald in de Russische Revolutie. Aydemir onderscheidt zich hierin echter ook van Atay door een psychologische dimensie toe te voegen aan de Russische Revolutie. Dit doet hij door te verwijzen naar de rol van psychologische trauma's onder Russische arbeiders vanwege de bloedige gebeurtenissen in 1905.

Aydemir impliceert in zijn beschouwingen over de Russische Revolutie dat de Russische Revolutie zowel een *bottom-up* als een *top-down* revolutie was. Hij noemt immers de sociale spanningen onder de Russische bevolking een oorzaak van de revolutie, maar hij heeft het ook over het "belangrijkste team van de bolsjewistische partij" die een zeer belangrijke rol vervulden in de Russische Revolutie. Hiermee suggereert Aydemir dat de Russische Revolutie zowel een *bottom-up* als een *top-down* revolutie was.

De opvattingen van Mahmut Esat Bozkurt over de oorzaken van Russische Revolutie verschillen bijna van alle opvattingen die tot nu toe besproken zijn. In de ogen van Bozkurt hebben de theorieën en filosofieën van Karl Marx namelijk de belangrijkste rol gespeeld in de totstandkoming en voorbereiding van de Russische Revolutie. Een minder belangrijke rol in de totstandkoming van de Russische Revolutie werd volgens Bozkurt vervuld door de volksliteratuur in Rusland, zoals de romans van Russische schrijvers Tolstoy en Maxim Gorki. Door te verwijzen naar de rol van volksliteratuur deelt hij hierover dezelfde opvattingen als Mustafa Kemal. Over de factoren die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Russische Revolutie (1917) schrijft Bozkurt het volgende:

"Ondanks het bestaan van Mysticen als Tolstoy en Maxim Gorki in de volksliteratuur, heeft Karl Marx ongetwijfeld de belangrijkste rol gespeeld in de totstandkoming en voorbereiding van de Russische Revolutie in 1917. Andere belangrijke historici en denkers laat ik aan één kant."¹⁵³

153

Bozkurt, Mahmut Esat. *Atatürk ihtilali*. Kaynak Yayinlari, 2014, pp. 272.

De totstandkoming van de Russische revolutie heeft in de ogen van Bozkurt dus weinig te maken met de Russische bevolking. Hierin verschilt hij wezenlijk van Suphi, Ataturk, Atay en Aydemir. Hij schrijft expliciet dat de Russische Revolutie voor het grootste deel tot stand is gebracht door de grote intellectueel Karl Marx en dus niet door de Russische bevolking. In tegenstelling tot Suphi en Aydemir is volgens Bozkurt de rol van de Eerste Wereldoorlog dus klein en niet belangrijk genoeg om hiernaar te wijzen als een belangrijke oorzaak.

Een belangrijk punt waarmee Bozkurt zich onderscheidt van Ataturk is dat Bozkurt impliceert dat het Marxisme een zeer belangrijke rol heeft gespeeld in de Russische Revolutie terwijl Mustafa Kemal wijst naar het belang van het bolsjewisme.

Een ander belangrijk punt waarmee Bozkurt zich onderscheidt van Atay is dat hij helemaal niet wijst naar de rol van de Russische dorpingen en arbeiders in de revolutie. De Russische Revolutie heeft volgens Bozkurt dus een zwak volkskarakter, zeker als men denkt aan het feit dat rond 1917 meer dan zestig procent van de Russische bevolking analfabeet was en hierdoor de werken van Marx niet konden lezen. Het is dus zeer aannemelijk dat volgens Bozkurt de Russische revolutie een *top-down* revolutie was.

2.2 Het doel van de Russische Revolutie in Turkse ogen

Falih Rifki Atay legt in zijn beschrijvingen over het doel van de Russische Oktoberrevolutie de nadruk op economische en sociale vooruitgang. Hij schrijft hierover het volgende:

“Rusland is een land waar het vakmanschap, het leven en de bevolking maar weinig is ontwikkeld. De Russische revolutie (1917) was als eerst

verplicht om haar grote achterstand op de westerse wereld kleiner te maken op het gebied van het sociale en economische menselijke leven en de bevolking in Rusland. Het moest iedereen een hoog niveau van welvaart, kwalitatieve (levens) middelen en een hoge levensstandaard bieden”.¹⁵⁴

Wat opvalt, is dat Atay in zijn beschrijving van het sociaaleconomische doel van de revolutie een vergelijking maakt tussen Rusland en die van de westerse wereld. In zijn beschouwingen over het doel van de Russische Revolutie impliceert hij dat de uitvoerders van de revolutie bewust waren van de achterstallige economische en sociale positie van het Russische Keizerrijk ten opzichte van de westerse wereld. Atay suggereert hiermee dat de Russische revolutie streefde naar economische en sociale ontwikkeling om op die manier het politieke doel van een sterker Rusland (ten opzichte van het westen) te bereiken. Atay impliceert dus ook dat de Russische revolutie politieke vooruitgang als politiek doel had.

Atay gaat vervolgens in zijn beschouwingen dieper in op het politieke doel van de Russische Revolutie door te stellen dat het uiteindelijke doel van de Russische Revolutie was om een wereldrevolutie tot stand te brengen. De Russische revolutie werd volgens Atay dan ook gevoed door het ideaal van een wereldrevolutie. Hij schrijft hierover het volgende:

“De Moskou revolutie heeft de wereld tot zijn ideaal gemaakt”.¹⁵⁵

Het politieke doel van een wereldrevolutie werd volgens Atay op zijn beurt gevoed door morele overwegingen van Russische revolutionairen. Atay schrijft namelijk dat de “Russen, denkend aan de hele mensheid, een

154

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaasi, 1932. pp. 14.

155

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaasi, 1932, pp. 20.

revolutie hebben uitgevoerd”.¹⁵⁶ Door dit te schrijven suggereert Atay dat het politieke doel van een wereldrevolutie te maken had met de wil van de Russische Revolutionairen om niet alleen zichzelf, maar tevens de hele mensheid te helpen. Atay impliceert dus dat de wereldrevolutie, ideaal van de Russische bolsjewieken, een vorm was van morele vooruitgang.

In tegenstelling tot Atay legt Cebesoy in zijn beschouwingen over het doel van de Russische Oktoberrevolutie de nadruk op het communisme. Volgens Ali Fuat Cebesoy was het belangrijkste doel van de Russische Oktoberrevolutie, het uitbreiden van het communisme op de wereld. De revolutionaire bolsjewistische “Sovjets” waren volgens Cebesoy dagelijks bezig om dit doel te realiseren, zelfs in tijden van hun zwakke positie tegenover de westerse wereld. Hij schrijft hierover het volgende:

“Ook al waren de Sovjets ten opzichte van het westen in een zwakke positie terechtgekomen, dan hadden ze hun beleid alsnog niet aangepast. Doormiddel van de verspreiding van communistische beginselen in de wereld probeerden ze een unie of federatie tot stand te brengen tussen de verschillende Sovjet regeringen die tot stand zouden komen in de verschillende landen”.¹⁵⁷

In tegenstelling tot Atay heeft Cebesoy het dus helemaal niet over een economische en sociale vooruitgang. Net als Atay impliceert Cebesoy echter wel dat het doel van de Russische Revolutie politieke vooruitgang was. Want volgens Cebesoy was het grootste doel van de hoofduitvoerders van de Oktoberrevolutie (“Sovjets”), het uitbreiden van communistische beginselen op de wereld en zodoende bij te dragen aan de expansie,

---

156

Ibid., 10.

157

Cebesoy, Ali Fuat. "Moskova hatiralari." (1955), pp. 15, 16.

vereniging en integratie van de (toekomstige) Sovjet-Unie.¹⁵⁸ In tegenstelling tot Atay heeft de Russische Revolutie volgens Cebesoy dus alleen maar een politiek en staatkundig doel.

Een belangrijk overeenkomst met Atay is dat Cebesoy suggereert dat de Russische revolutionairen een wereldrevolutie als doel voor ogen hadden, maar hij distantieert zich echter hierin van Atay door te impliceren dat een wereldrevolutie was bedoeld om een vorm van politieke eenheid te creëren tussen verschillende landen. Terwijl Atay zich focust op de achterstallige economische en sociale positie van de “menschheid” in zijn opvattingen over de wereldrevolutie, focust Cebesoy zich dus op politieke systemen. Het idee van wereldrevolutie van Russische revolutionairen heeft daarom bij Atay een sterke humane dimensie en bij Cebesoy een sterke politieke dimensie. Het is belangrijk om hierbij op te merken dat Cebesoy het in zijn tekst heeft over de revolutionaire bolsjewieken in de periode vóór de totstandkoming van de Sovjet-Unie in december 1922. Zijn herinneringen als ambassadeur van Moskou gaan namelijk over de periode van november 1920 tot en met april 1922. Het is daarom aannemelijk dat Cebesoy met de term “Sovjets” refereert naar een (bestuurs)raad in het communistisch Rusland in de periode vóór de totstandkoming van de Sovjet-Unie.

Volgens Mustafa Kemal heeft de Russische Oktoberrevolutie een anti-imperialistisch doel. Het is volgens hem een revolutie die als doel heeft te strijden tegenover het westerse imperialisme. Hij schrijft hierover het volgende:

“Imperialistische krachten uit het westen gebruiken alle soorten satanistische tactieken om de Russische revolutie tegen te werken. Ze laten Rusland voor geen ogenblik met rust. Ze zullen echter net zoals ze in

---

158

Cebesoy, Ali Fuat. "Moskova Hatıraları, Milli Mücadele ve Bolşevik Rusya." *Hazırlayan: Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul* (2002), pp. 155.

Turkije de geest van de Turkse revolutie niet hebben kunnen tegenwerken, zal dit ook in Rusland niet gebeuren. De Russische revolutie zal alle onschuldige mensen in opstand brengen tegen deze wreedheden. Het nieuwe Rusland en het nieuwe Turkije zijn hand in hand de voorvechters van de beweging die de wereld zal redden van imperialistische wreedheden”.¹⁵⁹

In tegenstelling tot Cebesoy toont Mustafa Kemal zich een groot voorstander van de Russische Revolutie. Net als Cebesoy en Atay suggereert Kemal dat de Russische Revolutie een internationaal politiek doel heeft. Maar anders dan bij Atay en Cebesoy gaat volgens Kemal de Russische Revolutie niet om het toewerken naar een wereldrevolutie, maar om het ten val brengen van internationale imperialistische machten. Net als Atay en Cebesoy legt Kemal dus sterk het accent op de internationale dimensie en het internationale doel van de Russische Revolutie. Kemal drukt dit, anders dan bij Atay en Cebesoy, uit met de strijd tegenover het internationaal imperialisme. Opvallend is dat Kemal net als Atay het accent legt op de “redding van de mensheid door Russische revolutionairen”. Zowel Kemal als Atay laten duidelijk weten dat de Russische Revolutie volgens hen is bedoeld om de hele mensheid te verlossen van een onmenselijke en achterlijke situatie. Tevens impliceert Kemal, net als Atay, dat de Russische Revolutie ook een moreel doel heeft om ook andere mensen te helpen op de wereld. Het verschil met Atay is echter dat Kemal dit op zeer radicale wijze uitdrukt en zich hierbij zeer negatief uitlaat over de tegenstanders van de Russische Revolutie.

Mustafa Kemal impliceert in zijn beschouwingen over het doel van de Russische Revolutie dat het ten val brengen van imperialistische machten sterk zal bijdragen aan een politieke en morele vooruitgang. Kemal suggereert immers dat als imperialistische machten ten val worden gebracht door de bolsjewieken en Turkse nationalistten, de mensheid zal

---

159

Bolluk, Hadiye. *Kurtuluş Savaşı ideolojisi: Hâkimiyeti Milliye yazıları*. Kaynak, 2007. pp. 91.

worden gered van imperialistische wreedheden en dat anti-imperialistische krachten hun politieke macht uit zullen breiden op de wereld. Dit ten koste van de imperialisten.

Het redden van de mensheid door middel van de Russische Oktoberrevolutie komt ook voor in de kijk van Mustafa Suphi naar het doel van de Russische Revolutie. Wat op zal vallen is dat Mustafa Suphi, net als Mustafa Kemal, zich hierover op zeer radicale wijze uitlaat. Suphi laat in zijn tekst weten dat bolsjewistische revolutionairen als doel hadden om door middel van de revolutie een einde te maken aan een “onrechtvaardige” en “meedogenloze” wereld in Rusland. Hij schrijft hierover het volgende:

“De bolsjewieken hebben in Rusland een meedogenloze wereld zoals deze omvergeworpen. Een wereld waarbij de wetten, rechtbanken, patriarchen, imams, politie-eenheden en soldaten werden verdedigd met wapens en geweren zonder zich ook maar een klein beetje te schamen voor God, religie en de bevolking. Een onrechtvaardige wereld zoals deze, hebben ze omver geworpen”.¹⁶⁰

Door te spreken van een “meedogenloze” wereld, komt Suphi sterk in de buurt van de opvattingen van Mustafa Kemal. Net als Kemal laat Suphi weten dat Russische Revolutionairen streefden naar een genadevolle en rechtvaardige wereldorde. Het verschil echter met Mustafa Kemal is dat Suphi hierbij sterk het accent legt op de interne tegenstanders van de revolutie.

Suphi suggereert dat hij het bolsjewistisch communisme ziet als middel voor een rechtvaardige en genadevolle wereld. In sterke tegenstelling tot Cebesoy, impliceert Suphi dat niet het communisme opzich, maar het bereiken van een rechtvaardige en genadevolle wereldorde het meest

---

160

Tuğsavul, Burhan. "Mustafa Suphi ve Yoldaşları." *Tüstav Yayınları, İstanbul, dördüncü baskı, Kasım* (2004), pp. 57.

vooraanstaande doel was van de Russische Revolutie. Suphi suggereert dus dat de Russische Revolutie niet ging om politieke vooruitgang, maar om morele vooruitgang. Zoals men heeft kunnen lezen wordt het idee van morele vooruitgang ook gedeeld door Atay en Mustafa Kemal.

Şevket Süreyya Aydemir impliceert in zijn memoires dat de Russische Oktoberrevolutie als doel had een socialistisch orde op te zetten. Hiermee komt hij in de buurt van de opvattingen van Çebesoy. Het verschil is echter dat Çebesoy spreekt over het communisme terwijl Aydemir spreekt over het socialisme. Tevens suggereert Aydemir dat de Russische Oktoberrevolutie tot doel had om mensen in hun levensbehoefte te voorzien en een einde te maken aan de Russische participatie in de Eerste Wereldoorlog. Hij schrijft hierover het volgende:

“Er had zich een revolutie voorgedaan in Rusland. Tijdens deze revolutie werden alle oude economische, sociale en politieke instituties gesloopt. Hiervoor in de plaats was men bezig met het opzetten van een socialistische orde.¹⁶¹ “Rusland had alleen maar behoefte aan vrede en brood. Vrede en brood. Dat is wat men wilde.¹⁶² “De voorlopige regering was onsuccesvol in het brengen van deze behoeften waar mensen in Rusland op zaten te wachten”.¹⁶³

Net als Mustafa Suphi laat dus ook Aydemir weten dat de Russische revolutionairen bezig waren met het ten val brengen van de oude

---

161

Süreyya, Şevket. "Suyu Arayan Adam [The Man Searching for Water]." *Istanbul: Remzi Kitabevi. (first edition, 1959) (1967)*, pp. 310.

162

Ibid. 313.

163

Süreyya, Şevket. "Suyu Arayan Adam [The Man Searching for Water]." *Istanbul: Remzi Kitabevi. (first edition, 1959) (1967)*, pp. 313.

Russische orde. Aydemir distantieert zich hierbij echter van Suphi door het accent te leggen op instituties en niet op menselijke vertegenwoordigers van instituties zoals soldaten, patriarchen, imams en politici. Aydemir suggereert dus sterker dan Suphi, dat de problemen in Rusland geïstitutionaliseerd waren. Net als bij Atay speelt economische vooruitgang ook een grote rol bij Aydemir. Hij laat immers weten dat de Russen ernaar streefden om te komen aan “brood”. Hiermee suggereert Aydemir dat de Russische Oktoberrevolutie ook een economisch doel had, namelijk een einde maken aan materiële armoede. Het verschil met Atay is echter dat Aydemir hierbij niet refereert naar de economische positie van Rusland ten opzichte van het westen. Het economische doel van de revolutie heeft bij Atay een sterk internationale dimensie, terwijl Aydemir hierbij de nadruk legt op nationale aspecten.

Op één punt onderscheid Aydemir zich duidelijk van Atay, Cebesoy, Atatürk en Suphi. Aydemir is namelijk de enige persoon die het in zijn beschouwingen over het doel van de Russische Oktoberrevolutie heeft over de Eerste Wereldoorlog. Ook zijn de opvattingen van Aydemir uniek, omdat hij de enige persoon is die het woord “vrede” gebruikt. Dit deed hij door te schrijven dat de Russische bevolking en de bolsjewieken geen oorlog, maar vrede wilden hebben.

2.3 De vraag of de Bolsjewieken wel of niet imperialistisch zijn

Cebesoy beargumenteert dat het verkeerd is om aan te nemen dat de Russische bolsjewieken na de Oktoberrevolutie een andere machtspolitiek zullen implementeren dan hun tsaristische voorgangers. Dit heeft er volgens Cebesoy mee te maken dat de Russische bolsjewieken hoe dan ook erfgenamen zijn van het oude tsaristische regime. Men zou daarom

kunnen verwachten dat de Russische bolsjewieken door middel van het bolsjewistisch bestuur (in Rusland), het oude imperialistische beleid van de Russische monarchie op radicalere wijze zal toepassen. Cebesoy schrijft hierover het volgende:

“Als men denkt aan het feit dat de Russische bolsjewieken het bestuur hebben overgenomen in een enorm groot land dat is achtergelaten door de Russische monarchie, waar men helemaal geen ervaring heeft met het communisme, is het vanzelfsprekend om aan te nemen dat de Russische bolsjewieken, wat hun nieuwe doel en principe ook moge zijn, in de eerste plaats de erfgenamen zijn van de Russische monarchie. Het elimineren van het Pan Slavistisch en imperialistisch beleid van de Tsaar door de Russische Bolsjewieken zou bovendien geleidelijk zelfs ernstigere vormen kunnen aannemen binnen het regime en de mentaliteit van de Russische bolsjewieken.”¹⁶⁴

Volgens Cebesoy bestaat er dus een sterk verband tussen de bolsjewieken en het imperialistische tsaristische regime. Dat Cebesoy een verband legt tussen het imperialisme van de Russische monarchie en de bolsjewieken toont aan dat hij zeer wantrouwend staat tegenover de bolsjewieken. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat Cebesoy stelt dat het imperialistische beleid van de Russische monarchie zelfs ernstigere vormen zou kunnen aannemen onder leiding van de bolsjewieken. Cebesoy suggereert hiermee dat het imperialisme identieker is aan het bolsjewisme, dan aan de Russische monarchie. Tevens impliceert Cebesoy in zijn beschouwingen over de relatie tussen het imperialisme en de bolsjewieken, dat de buitenlandse machtspolitiek van de bolsjewieken in grote mate parallellen vertoont met de buitenlandse machtspolitiek van Groot-Brittannië en Frankrijk (het westen). Rond 1920 waren Groot-Brittannië en Frankrijk immers de twee grootste westerse

---

164

Cebesoy, Ali Fuat. "Moskova Hatıraları, Milli Mücadele ve Bolşevik Rusya." *Hazırlayan: Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul* (2002), pp. 123.

vertegenwoordigers van het imperialisme op de wereld. Men dient hierbij te op te merken dat Cebesoy door het gebruik van woorden als “dat het imperialisme binnen het regime en mentaliteit van de bolsjewieken zelfs ernstigere vormen zou kunnen aannemen”, duidelijk laat merken dat hij negatieve gevoelens heeft over de bolsjewieken.

In tegenstelling tot Cebesoy laat Ataturk zich zeer positief uit over de bolsjewieken. Zoals ik eerder al had vermeld heeft dit in grote mate te maken met de identiteit van Ataturk als opportunistische machtspoliticus. Zoals we ook eerder hebben kunnen lezen, hebben Russische bolsjewistische revolutionairen volgens Mustafa Kemal een anti-imperialistisch doel voor ogen. In overeenstemming met deze eerdere opvatting van Mustafa Kemal over de Russische bolsjewieken in 1920, legt hij in een persoonlijke brief aan Vladimir Lenin de nadruk op de anti-imperialistische en antikapitalistische strijd van het Russische en Turkse “volk”. Volgens Ataturk is dit een zeer belangrijke punt in de gelijkheid tussen het Ottomaanse Rijk en Rusland. In zijn persoonlijke brief aan Lenin schrijft hij hierover het volgende:

“Een ander belangrijk punt van gelijkheid tussen onze landen, ligt in onze strijd tegen het kapitalisme en imperialisme”.¹⁶⁵

Opvallend is dat Ataturk in 1922, dit keer ook de nadruk legt op “de antikapitalistische strijd van het Turkse volk”. De antikapitalistische en anti-imperialistische strijd van het Russische en Turkse volk is volgens Mustafa Kemal ook een belangrijke reden om toenadering met elkaar te zoeken. Hij schrijft hierover het volgende aan Lenin:

“De belangrijks basis van onze toenadering tot elkaar wordt gevormd en moet worden gevormd, door onze strijd tegenover het westerse

---

165

Atatürk, Kemal. *Atatürk'ün bütün eserleri*. Vol. 12. Kaynak Yayınlar, 2003, pp. 211.

imperialisme die de oprichters en supporters zijn van de kapitalistische orde”.¹⁶⁶

Anders dan Cebesoy schrijft Mustafa Kemal dat er juist grote anti-imperialistische parallellen bestaan tussen de Turkse nationalist en de bolsjewieken. Terwijl Cebesoy probeert parallellen te trekken tussen de bolsjewieken en de Russische monarchie probeert Mustafa Kemal daarentegen parallellen te trekken tussen de Turkse nationalist en de bolsjewieken. In tegenstelling tot Cebesoy, probeert Mustafa Kemal dus helemaal geen parallellen te schetsen tussen het imperialisme en het bolsjewisme. Een ander belangrijk verschil met Cebesoy is dat Mustafa Kemal er juist alles aan doet in zijn brief, om de bolsjewieken te laten weten dat ze anti-imperialistisch zijn. Mustafa Kemal gelooft zo diep in het anti-imperialisme van de bolsjewieken dat hij ze als het ware oproept om een anti-imperialistisch bondgenootschap te sluiten met de Turkse nationalistische beweging in de strijd tegen het westerse imperialisme (en kapitalisme). In tegenstelling tot Cebesoy, laat Mustafa Kemal in zijn brief dus duidelijk weten dat de machtspolitiek van de bolsjewieken helemaal geen parallellen vertoont met de buitenlandse machtspolitiek van Groot-Brittannië en Frankrijk (het westen). De buitenlandse machtspolitiek van de bolsjewieken is er volgens Mustafa Kemal juist op gericht om de buitenlandse machtspolitiek van westerse imperialisten te laten falen.

In tegenstelling tot Cebesoy staat Mustafa Suphi zeer positief tegenover de bolsjewieken, omdat hij in van mening is dat de bolsjewieken anti-imperialistisch zijn. Suphi gelooft zo erg in het anti-imperialisme van de bolsjewistische revolutionairen dat hij indirect zelfs anti-imperialistisch beleidsadvies uitbrengt voor de bolsjewieken over de oosterse wereld. Hij schrijft hierover het volgende:

“De oosterse wereld is de voedingsbron van het imperialisme in de wereld.

166

Atatürk, Kemal. *Atatürk'ün bütün eserleri*. Vol. 12. Kaynak Yayınlar, 2003, pp. 211.

Als de oosterse wereld opstaat (onder leiding van de Komintern) en haar hand toereikt naar de socialisten in de westerse wereld, zal het imperialisme omringd worden en zal het socialisme zegevieren in de wereld".¹⁶⁷

Mustafa Suphi impliceert met deze woorden dat de revolutionaire Russische bolsjewieken niet imperialistisch kunnen zijn, omdat ze als organisatoren van het congres van de volkeren van het Oosten waar de "oosterse wereld" van Suphi in vertegenwoordigd was, juist tegenwicht probeerden te bieden tegen de imperialistische krachten. Door het gebruik van woorden als "de oosterse wereld is de voedingsbron van het imperialisme", suggereert Suphi in tegenstelling tot Ali Fuat Cebesoy, dat Russische bolsjewieken als voorvechters van de oosterse wereld niet de uitvoerders maar de grote vijanden zijn van het imperialisme. Een belangrijke overeenkomst tussen Suphi en Kemal is dat ze in hun anti-imperialisme proberen de oosterse wereld te verenigen met de bolsjewieken door de nadruk te leggen op de gemeenschappelijke imperialistische vijand. Suphi distantieert zich hierbij echter van Kemal door niet alleen de nadruk te leggen op het Turkse volk, maar op alle onderdrukte volkeren in de oosterse wereld.

Door woorden te gebruiken als "de oosterse wereld is de voedingsbron van het imperialisme in de wereld", suggereert Suphi tevens dat de bolsjewieken als organisatoren van de *Congress of the Peoples of the East*, in hun buitenlandbeleid helemaal geen parallellen vertonen met de internationale machtspolitiek van landen als Groot-Brittannië en Frankrijk. Sterker nog, Suphi impliceert dat de bolsjewieken als voorvechters van de oosterse wereld proberen de oosterse wereld te bevrijden van de invloed van de internationale machtspolitiek van Frankrijk en Groot-Brittannië

167

Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 12, 13.

Mahmut Esat Bozkurts opvattingen over de relatie tussen de bolsjewieken en het imperialisme zijn uniek, omdat Bozkurt zich hierbij, in tegenstelling tot Cebesoy, Atatürk en Mustafa Suphi, niet expliciet richt op de bolsjewieken, maar op het communisme. Hij schrijft het volgende over het communisme:

“Het communisme is internationaal, het Kemalisme is nationaal. Het communisme is imperialistisch, het Kemalisme is anti-imperialistisch. Het communisme is gebaseerd op de dictatuur van de arbeidersklasse, het (Kemalistische) Turkse regime verwerpt alle vormen van dictatuur.”¹⁶⁸

Het zou dus niet verkeerd zijn om te beredeneren dat het communisme volgens Bozkurt imperialistisch is, omdat het net als het imperialisme een internationale en antidemocratische natuur heeft. Om politieke (dictatuur van het proletariaat), sociale (klasseloze maatschappij) en economische redenen wordt getracht de macht op de wereld uit te breiden.

In tegenstelling tot Mustafa Suphi en Mustafa Kemal impliceert Bozkurt dat ook het bolsjewisme een imperialistische ideologie is, omdat het is gebaseerd op het communisme. Bozkurt komt hiermee in de buurt van de opvatting van Cebesoy dat het imperialisme past binnen de mentaliteit van de bolsjewieken. Dit vanwege het feit dat Bozkurt zou zeggen dat het imperialisme past in de mentaliteit van de bolsjewieken, omdat ze aanhangers zijn van het communisme.

Het zou dus niet verkeerd zijn om aan te nemen dat Bozkurt van mening was dat de buitenlandse machtspolitiek van de bolsjewieken grote parallellen (hoewel om andere doelen en redenen) vertoonden met de buitenlandse machtspolitiek van Frankrijk en Groot-Brittannië. Hoewel men zou kunnen zeggen dat Cebesoy en Bozkurt hierover dezelfde meningen delen met elkaar, is er één essentieel verschil. Cebesoy schrijft

---

168

Uyar, Hakkı. "Sol Milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt." *İstanbul: Büke Yayınları* (2000), pp. 106.

dat de bolsjewieken niet alleen maar imperialisten zijn, omdat het past binnen het bolsjewisme, maar ook omdat ze de erfenamen zijn van de imperialistische Russische monarchie. Het imperialisme van de bolsjewieken heeft volgens Cebesoy dus niet alleen te maken met hun communistische mentaliteit en regeringsvorm, zoals Bozkurt suggereert.

2.4 De relatie tussen het bolsjewisme en de Islam

Het anti-imperialisme van Turken werd niet alleen maar gevoed door het Turkse nationalisme of socialisme. Ook de Islam lag aan de basis van het anti-imperialisme van sommige Turkse intellectuelen en politici. Dit wordt vooral duidelijk in de opvattingen van sommige Turkse politici en intellectuelen over de bolsjewieken en het bolsjewisme. In de jaren van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog (1919-1923) was er namelijk een tendens om de overeenkomsten tussen de Islam en het bolsjewisme te benadrukken en op die manier steun te winnen van de bolsjewieken voor de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. Tevens was het belangrijk om de overeenkomsten tussen de Islam en het bolsjewisme te benadrukken, omdat een bondgenootschap tussen Turkse nationalist en Russische bolsjewieken dan sneller zou worden geaccepteerd door de Turkse nationalist.

In een toespraak in het Grote Nationale Assemblee van Türkiye in 1920, betoogde Mustafa Kemal dat er zeer grote overeenkomsten zijn tussen de Islam en het bolsjewisme. Hij zegt hierover het volgende:

“De triomf van het bolsjewisme dat de hoogste wetten en regels van de Islam naleeft, tegen onze gemeenschappelijke vijand die ook ons bestaan bedreigt, is voor ons een uitkomst die vanuit onze kant een eervolle betuiging van erkentelijkheid verdient.”¹⁶⁹

169

Kocabaşoğlu, U., & Berge, M. (2006). *Bolşevik ihtilâli ve Osmanlılar* (Vol. 37). İletişim, pp. 233.

Volgens Mustafa Kemal is het bolsjewisme dus een politieke beweging die grote overeenkomsten vertoont met de Islam. Hij probeert het bolsjewisme af te schilderen als een politieke beweging die de “hoogste wetten en regels van de Islam naleeft”. Opvallend is dat Mustafa Kemal bij zijn focus op de gemeenschappelijke vijand van de Turken en de bolsjewieken, waarmee hij doelt op westerse imperialisten, de Islam niet loslaat. Sterker nog, hij pleit ervoor dat er grote overeenkomsten zijn tussen de Islam en het bolsjewisme. Aan de basis van het anti-imperialisme van Mustafa Kemal lag dus niet alleen het Turkse nationalisme, zoals we in het hoofdstuk hiervoor hebben kunnen zien, maar ook de Islam. Het is dus niet verkeerd om te zeggen dat de Islam door Mustafa Kemal werd omgevormd en gebruikt als een anti-imperialistische bron van kracht.

Op 20 juli 1920 brengt Mustafa Kemal tijdens een andere toespraak in het Grote Nationale Assemblee van Turkije, helderheid in wat hij bedoelde met “de hoogste wetten en regels van de Islam binnen het bolsjewisme”. Hij legt dit uit door de nadruk te leggen op het antiracisme in de Islam en het bolsjewisme. Hij zegt hierover het volgende:

“Omdat wij moslims zijn, geloven wij in een wereldwijde islamitische gemeenschap die de grenzen van het etnische nationalisme overstijgt. In dit opzicht volgen wij de weg van de bolsjewieken.”¹⁷⁰

Dat de bolsjewieken de hoogste wetten en regels naleven van de Islam, heeft volgens Mustafa Kemal dus te maken met het islamitische idee van een wereldwijde gemeenschap waarin de menswaardigheid niet wordt bepaald door de afkomst van een bepaald ras.

De inspanningen van Atatürk om het bolsjewisme en de Islam met elkaar te verenigen had ongetwijfeld te maken met zijn opportunistische politieke strategie om de Turkse nationalist te alliiëren met de twee meest krachtige ideologieën van verzet: het bolsjewisme en de Islam.

170

Ibid., 236, 237.

Net als Mustafa Kemal is ook de conservatieve journalist en schrijver Edip Fergan van mening dat het bolsjewisme dichterbij de Islam staat, dan bij andere groeperingen of godsdiensten. Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat Fergan ook een belangrijke en sterke voorstander was van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog. Edip beargumenteerde dat het bolsjewisme dichterbij Islam staat dan bij het christendom, omdat de bolsjewieken net als de moslims niet geloven in de superioriteit van bepaalde mensenrassen. Hierdoor “vallen de bolsjewieken in de armen van islamitische principes”, aldus Fergan. Hij schrijft hierover het volgende:

“Verder weg raken van het christendom betekent een toenadering tot de Islam. In dit opzicht kan men zeggen dat de bolsjewieken, die het christelijke bijgeloof van de rassensuperioriteit en het racistische nationalisme niet accepteren, vallen in de armen van islamitische principes.”¹⁷¹

Met deze woorden wil Fergan duidelijk maken dat de bolsjewieken verder van het christendom af kwamen te staan en hierdoor dichterbij de islam kwamen. Dit doordat ze racistische denkbeelden en het idee van de rassensuperioriteit niet accepteerden. De bolsjewieken en de moslims hebben volgens Fergan nog veel meer met elkaar gemeen. Net als Mustafa Kemal benadrukt Fergan dat het denken in rassen van zowel de bolsjewieken als de moslims om de overeenkomsten tussen beide groepen aan te tonen. Fergan distantieert zich hierbij echter van Atatürk door het niet te hebben over de overeenkomsten tussen de bolsjewieken en de moslims, maar over de verschillen tussen de bolsjewieken en het christendom.

171

Kocabaşoğlu, U., & Berge, M. (2006). *Bolşevik ihtilâli ve Osmanlılar* (Vol. 37). İletişim, pp. 236.

Tevens impliceert Fergan net als Mustafa Kemal dat de bolsjewieken de hoogste en belangrijkste wetten naleven van de Islam. Hij schrijft hierover het volgende:

“Het christendom is voortaan gedoemd tot verval. De toekomst is van de Islam, want de Islam is de enige godsdienst die zich kan verenigen met het socialisme dat zich steeds verder uitbreid in de maatschappij van de wereld. De belangrijkste basisbeginselen uit het socialisme, te weten vrijheid, gelijkheid en broederschap, werden ook verspreid door islamitische organisaties en werden ook verkondigd door de profeet Mohammed.”¹⁷²

Terwijl Mustafa Kemal dus alleen maar de nadruk legt op het gemeenschappelijke denken in rassen van zowel de bolsjewieken als de moslims, focust Fergan zich ook op beginselen als vrijheid, gelijkheid en broederschap om zodoende de overeenkomsten tussen de bolsjewieken en de moslims te benadrukken. De Islam is bij Fergan dus sterker vertegenwoordigd in het bolsjewistische socialisme dan bij Mustafa Kemal. Een ander groot verschil tussen Mustafa Kemal en Edip Fergan, is dat Fergan in zijn opvattingen over de relatie tussen de Islam en het bolsjewisme, de Islam en het bolsjewisme niet af zet tegenover het imperialisme, maar tegenover het christendom. Gezien de politieke omstandigheden rond 1920 in het Ottomaanse Rijk, kan men zeggen dat Fergan impliceert dat de christelijke wereld gelijk staat aan de imperialistische wereld.

Men kan verder uit de opvattingen van Fergan opmaken dat hij met het woord socialisme doelt op het bolsjewisme, omdat het socialisme in 1920, het jaar waarin deze woorden van Fergan werden geschreven, groeide op de wereld door grote inspanningen van de bolsjewieken. Het is belangrijk om hierbij te vermelden dat Fergan met zijn woorden impliceert dat de

---

172

Kocabaşoğlu, U., & Berge, M. (2006). *Bolşevik ihtilâli ve Osmanlılar* (Vol. 37). İletişim, pp. 237.

profeet Mohammed een voorloper is van de bolsjewieken en socialisten. De profeet Mohammed verkondigde namelijk dezelfde basisbeginselen. Fergan impliceert hiermee ook dat de socialistische basisbeginselen, die werden nageleefd en verspreid door de bolsjewieken, eigenlijk natuurrechten zijn afkomstig van God.

Een ander belangrijke overeenkomst tussen de bolsjewieken en de moslims is volgens Edip Fergan het feit dat de bolsjewieken zich verzetten tegen de wereldwijde wreedheden en onrechtvaardige praktijken van de christelijke wereld. Hij schrijft hierover het volgende:

“In dit opzicht, het verzet tegen de christelijke wereld, volgen de bolsjewieken dezelfde weg als de moslims. De mensen die de bolsjewieken zien als eenvoudige opstandelingen en onrustveroorzakers, die de eigendommen van andere mensen inpikken, zijn mensen die totaal geen kennis hebben over de ideeënwerelden en ontwikkelingen in de wereldmaatschappij en wereldpolitiek.”¹⁷³

Fergan maakt met deze woorden duidelijk dat de bolsjewieken dezelfde weg volgen als de moslims, omdat ze dus strijden tegen de wreedheden en onrechtvaardige praktijken van de christelijke wereld. Ook hier zien we dat Fergan in tegenstelling tot Mustafa Kemal het heeft over de gemeenschappelijke strijd tegenover de “christelijke wereld” en niet de “imperialistische wereld”. Terwijl Mustafa Kemal de gemeenschappelijke vijand van de bolsjewieken en Turkse nationalisten “imperialisten” noemt, noemt Fergan ze “christenen”. Beiden benoemen hiermee eigenlijk dezelfde vijand. Edip Fergan impliceert dat de bolsjewieken onterecht worden afgeschilderd als onrustveroorzakers en dieven. Volgens Esref Edip Fergan zijn de bolsjewieken net als de moslims juist mensen die strijden voor een rechtvaardige en goede wereld.

173

Kocabaşoğlu, U., & Berge, M. (2006). *Bolşevik ihtilâli ve Osmanlılar* (Vol. 37). İletişim. pp. 236.

De opvatting van Mustafa Suphi over de relatie tussen de Islam en het bolsjewisme verschilt sterk van de opvattingen van Mustafa Kemal en Edip Fergan. Hij zegt namelijk het volgende:

“Lang leve de Russische (Oktober) Revolutie die alle islamitische arbeiders en dorpelingen op de hele de wereld met elkaar verbindt!.”¹⁷⁴

Wat opvalt, is dat Suphi expliciet laat weten dat volgens hem de Russische Oktoberrevolutie onder leiding van de bolsjewieken ook sterk te maken heeft met de zaak van de islamitische arbeiders en dorpelingen. Hij onderscheidt zich sterk van Mustafa Kemal en Edip Fergan door te impliceren dat het bolsjewisme er toe leidt dat men toenadering zoekt tot islamitische arbeiders en dorpelingen. Hij beweert dus niet dat de Islam ertoe leidt dat men toenadering zoekt tot het bolsjewisme. Het is ook belangrijk om te vermelden dat in tegenstelling tot Mustafa Kemal en Edip Fergan, Suphi impliceert dat het bolsjewisme en de Russische Revolutie een zaak is die de Islam in positieve zin overstijgt. Niet de Islam heeft volgens Suphi de islamitische arbeiders en dorpelingen tegenover de imperialisten verenigd in de hele wereld, wat vanzelfsprekender zou zijn, maar de bolsjewistische revolutie. Terwijl Mustafa Kemal en Edip Fergan impliceren dat de Islam en het bolsjewisme evenveel waarde hebben in hun strijd tegenover het imperialisme, impliceert Suphi dus dat in deze strijd het bolsjewisme meer waarde heeft dan de Islam.

174

Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur, pp. 32.

2.5 De Sovjet-Unie als voorbeeld voor de Kemalistische Turkse Republiek

In de jaren dertig van de twintigste eeuw ontstaat er bij Turkse intellectuelen en politici de behoefte om op zoek te gaan naar goede buitenlands economische en politieke voorbeelden voor de Turkse Republiek. Dit was een reactie op de economische en politieke crisis in de westerse wereld. De situatie in de Sovjet-Unie kwam hierdoor sterker onder de aandacht van de Turkse intellectuelen en de Turkse politici, zoals Falih Rifki Atay en Sevket Sureyya Aydemir.

Volgens Atay is niet alleen de economische en politieke crisis in het westen een reden om te kijken naar de Sovjet-Unie als voorbeeld voor de Kemalistische Turkse republiek. In zijn reisboek *Moskova-Roma* en *Yeni Rusya*, betoogt Atay dat zijn kijk naar de Sovjet-Unie als voorbeeld voor Turkije ook direct te maken heeft met de ideeënwereld van Mustafa Kemal Atatürk en İsmet İnönü. Hierover schrijft Atay het volgende:

“We zouden vervreemd raken van het karakter, ideeënwereld en geest van onze chefs Mustafa Kemal Atatürk en İsmet İnönü als we onze ogen zouden sluiten voor Rusland en Italië omdat men beweert dat er de mogelijkheid bestaat dat dit zou kunnen leiden tot bolsjewistische propaganda. Rusland omvat immers een zesde deel van het grondgebied van de wereld en Italië is de op twee na grootste staat van het Middellandse zeegebied.”¹⁷⁵

Dat Kemalisten hun ogen niet moeten sluiten voor Rusland, zoals Atay hierboven betoogt, heeft te maken met het idee van Atay dat de Kemalistische revolutie nog niet is voltooid. Het Kemalisme is volgens Atay “geen statische, een tot boek gereduceerde en bestuurlijke zaak: het is

---

175

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaası, 1932, pp. 4.

een dynamische, bewegelijke, zoekende, levende en speelse revolutie. Deze revolutie hoort haar ogen overal naartoe open te gooien". Ook de Sovjet-Unie is om deze reden een belangrijk voorbeeld voor de Turkse Republiek volgens Atay. Dit blijkt vooral uit de volgende woorden van Atay:

"Ik heb de methodes en ervaringen van het communisme bestudeerd om onze massabevolking te verwesterlijken en vooruitgang te laten boeken. Hiervoor wilde ik de koers van het nieuwe Rusland laten zien".¹⁷⁶

Atay laat met deze woorden duidelijk blijken dat zijn reis naar de Sovjet-Unie was bedoeld om verschillende "ervaringen en methodes" te bestuderen om ze toe te laten passen in Turkije. Dit zal volgens Atay bijdragen aan de verwesterlijking en ontwikkeling van de Turkse Republiek. Een belangrijk voorbeeldmodel die door de Kemalistische Turkse Republiek overgenomen kan worden uit de Sovjet-Unie, zijn volgens Atay de leninistische revolutionaire massaonderwijs methodes. Atay schrijft hierover het volgende:

"Wij kunnen ook een lesje trekken uit de leninistische en fascistische praktijken in Rusland en Italië. Voor de opvoeding van de Turkse massabevolking en voor de opvoeding van de Republikeinse jongeren met een geheel nieuwe geest en mentaliteit, zullen we stap voor stap revolutionaire massaonderwijs methodes uit Moskou bestuderen die bedoeld zijn voor de (her)opvoeding van de jongeren en de jeugd".¹⁷⁷

Leninistische revolutionaire massaonderwijs methodes zijn volgens Atay dus een belangrijk voorbeeld uit de Sovjet-Unie, die ook zal moeten worden ingevoerd en toegepast in de Kemalistische Turkse Republiek. Men dient hierbij te vermelden dat Atay zich laat verleiden door totalitaire

---

176

Atay, Falih Rifki. *Yeni Rusya*. Hâkimiyeti Milliyet Matbaası, 1931, pp. 3, 4.

177

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaası, 1932, pp. 5.

praktijken in Rusland en Italië. Dit is vooral te merken aan zijn opvattingen over het massaonderwijs. Niet alleen revolutionaire massaonderwijs methodes uit de Sovjet-Unie, maar ook andere praktijken uit de Sovjet-Unie dienen volgens Atay als voorbeeldmodel voor de Turkse Republiek. Atay legt in zijn boek *Yeni Rusya* (Nederlands: nieuw Rusland) uit, op welke binnenlandse beleidsterreinen van Turkije nog meer leninistische praktijken uit de Sovjet-Unie moeten worden toegepast. Hij schrijft hierover het volgende:

“Ik ben niet als communist, maar als een bewuste Turkse hervormer teruggekomen uit Rusland en ik heb de volgende sleutelwoorden meegenomen met mezelf; er moet een economisch plan en een wederopbouw plan komen voor Turkije. De hervormingspartij in Turkije zal worden opgericht door de communistische en de fascistische partij in transitielanden als voorbeeld te nemen. Revolutionaire methodes moeten worden overgenomen in plaats van de bureaucratie”.¹⁷⁸

Uit deze woorden blijkt dat de communistische en fascistische partijorganisatie in de Sovjet-Unie en Italië, ook dient als voorbeeldmodel voor de Turkse Republiek. Volgens Atay moet dus niet alleen het Turkse beleid, maar ook de Turkse politieke organisatie worden vormgegeven door de politieke organisatie in de Sovjet Unie en in Italië als voorbeeld te nemen.

Zoals men heeft kunnen lezen heeft Atay na zijn terugkomst uit de Sovjet-Unie het ook over een economisch plan en een plan voor de wederopbouw van Turkije. Dit laat zien dat Atay gedurende zijn verblijf in de Sovjet-Unie geïnspireerd is geraakt door de economische en industriële planning in de Sovjet-Unie. Een jaar later gaat Atay hier dieper op in door in zijn reisboek *Moskova Roma* te betogen dat een economisch voorbeeldmodel uit de Sovjet-Unie, te weten centrale planning, moet worden toegepast in Turkije. Volgens Atay is namelijk het

---

178

Atay, Falih Rifki. *Yeni Rusya*. Hâkimiyeti Milliyet Matbaası, 1931, pp. 171, 172

“individualistische en liberaal economische systeem gestorven”¹⁷⁹.

Hierdoor zijn mensen op zoek naar een nieuwe orde. Het betoog van Atay voor een centrale planning in Turkije heeft te maken met de economische crisis in de westerse wereld in de jaren dertig. Over de overname van het centrale planningsmodel uit de Sovjet-Unie schrijft Atay als volgt:

“Diegenen die aankomen met het woord planning zeggen dat de huidige wereldcrisis is veroorzaakt door het liberalisme. Zij zien nu in dat dit systeem heeft gefaald. Met het woord planning wordt niet het vijfjarenplan bedoeld. De rode, communistische gloed van alle woorden, die door Moskou worden gebruikt leidt ertoe dat men geen economische taal meer kan spreken. Planning is niet meer het woord van bepaalde regimes, maar is nu het woord geworden van de hele wereld. Als men het heeft over de bouw van een tuin, huis of fabriek heeft men gewoonlijk niets te zeggen als het woord planning wordt gebruikt. Het tot stand brengen van de economie in een land is een veel groter project, dan al deze genoemde dingen. Het is dan ook niet zo dat dit project een plan mág hebben, het moet juist een plan hebben”.¹⁸⁰

Door dieper in te gaan op de betekenis en functie van het woord “planning” probeert Atay te beredeneren dat planning een zaak is van het dagelijkse leven van de mens. Hij impliceert dat planning een kenmerk is van de menselijke natuur en dus niet alleen van het communisme.

Net als Falih Rifki Atay gaat ook Sevket Sureyya Aydemir op zoek naar buitenlandse voorbeelden. Als gevolg van de economische crisis tussen 1929-1933, verwijst Sevket Sureyya Aydemir vanaf 1929 naar het oude Nieuwe Economische Beleid (1921-1928) van Lenin en de planeconomie

---

179

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaasi, 1932, pp. 11.

180

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaasi, 1932, pp. 9.

(vijfjarenplan en industrialisatie) uit de Sovjet-Unie als voorbeeldmodel voor de Turkse Republiek.¹⁸¹ De verwijzing van Aydemir naar het vijfjarenplan en het industrialisatieplan in de Sovjet-Unie in het begin van de jaren dertig, had tot gevolg dat Aydemir met een aantal van zijn collega's van het Turkse tijdschrift *Kadro*, ervoor probeerde te zorgen dat de boeren in Turkije zich gingen verenigen met de Turkse staat. Hierdoor zou de bestaande structuur van Turkije verdwijnen.¹⁸² Dit deed Aydemir door met een aantal van zijn collega's van het Turkse tijdschrift *Kadro*, een voorstel voor hervormingen van het land te doen aan de Turkse regering.¹⁸³ In tegenstelling tot het vijfjarenplan in de Sovjet-Unie, waarin werd geregeld dat het land eigendom was van de staat, waren Aydemir en andere schrijvers van *Kadro* echter voorstanders van het hebben van privé land.¹⁸⁴

Eind jaren twintig van de vorige eeuw raakt Sevkett Surreya Aydemir ook geïnspireerd door het nieuwe staatsbeleid van de Sovjet-Unie. Dit nieuwe staatsbeleid was ontwikkeld door Stalin en in detail uitgewerkt door Nikolai Bukharin en had als naam "socialisme in één land" (vanaf 1926). Onder invloed van dit staatsbeleid probeerde Aydemir net als in de Sovjet-Unie,

---

181

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 96.

182

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 99.

183

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 99.

184

Idem.

een idee te ontwikkelen voor de Turkse Republiek, waardoor een onafhankelijk buitenlandbeleid, gebaseerd op nationale belangen, mogelijk moest worden.¹⁸⁵ Hierdoor zou de Turkse Republiek sterker worden gemaakt en zou het een sterkere positie krijgen in de internationale politieke wereldorde, beredeneerde men. Aydemir zag goed in dat het “Socialisme in één land” en het NEP beleid, in de Sovjet-Unie had gezorgd voor pragmatische opvattingen over het economische buitenlandbeleid van de Sovjet-Unie. Om het “Socialisme in één land” en het NEP beleid in goede banen te leiden, werd om economische en politieke pragmatische redenen een nieuw economisch buitenlandbeleid toegepast door de Sovjet-Unie. Aydemir merkte dit vooral op in de “*pragmatic turn*” in de betrekkingen tussen Turkije en de Sovjet-Unie.¹⁸⁶ Naar voorbeeld van de Sovjet-Unie pleitte Sevkət Surreya Aydemir ook voor de overname van pragmatische opvattingen en doelstellingen betreffende het Turkse economische buitenlandbeleid. Het is dan ook niet verbazingwekkend wanneer als gevolg van de wereldwijde economische crisis in de jaren dertig, de Sovjet-Unie als economische voorbeeldmodel voor Turkije steeds belangrijker wordt voor Aydemir.

In tegenstelling tot industrielanden in de westerse wereld, heeft de Sovjet-Unie niet te maken met het klassieke marxistisch begrip “productie anarchie”¹⁸⁷, aldus Aydemir. Volgens Aydemir is de economische crisis in het westen ontstaan door deze “productie anarchie”.¹⁸⁸ Over de

---

185

Ibid., 98.

186

Idem.

187

Aydemir, Ş. S. (1932). *Inkılâp ve kadro: Inkılâbın ideolojisi*, p. 21.

economische orde in de Sovjet-Unie en de wereldwijde economische crisis schrijft Aydemir in 1932 het volgende:

“Met zijn eigen kenmerkende wetten en regels vertegenwoordigd nieuw Rusland een unieke orde op de wereld. Op dit moment is te zien dat deze unieke orde in Rusland niet te maken heeft met de economische crisis, die is veroorzaakt door de productie anarchie in grote industrielanden. Deze economische crisis zal blijven voortduren zolang de productie anarchie niet onder orde is geplaatst”.¹⁸⁹

Uit de bovenstaande woorden kan men concluderen dat in de ogen van Aydemir, de economische stabiliteit in de Sovjet-Unie te maken heeft met de eigen unieke wetten en regels van de Sovjet-Unie. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat Aydemir in de jaren dertig als schrijver van *Kadro*, samen met aantal van zijn collega's, een voorstel doet aan de Turkse regering om een uitgebreid industrialisatieplan op te zetten lijkend op die van de Sovjet-Unie.¹⁹⁰ Dit industrialisatieplan moest de Turkse Republiek voorzien van zware industrie en elektriciteit netwerken.¹⁹¹ De verandering in het economische buitenlandbeleid van Turkije wordt vooral duidelijk wanneer de Turkse regering vanaf 1932 een aantal Sovjet planning experts uitnodigt naar Turkije te komen om te helpen bij het opzetten en uitvoeren

---

188

Idem.

189

Idem.

190

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 99.

191

Idem.

van de Turkse industrialisatieprogramma's.¹⁹² De overname van de industrialisatiemodellen uit de Sovjet-Unie ging bij Aydemir en de Turkse regering dus zeer ver. Voor Aydemir, die Russisch kende, was dit zo belangrijk dat hij zich vanaf 1931 ook bezig hield met het vertalen van studies van Sovjet planning experts. Dit deed hij om ze vervolgens te laten toepassen door de Turkse regering.¹⁹³

Dat Aydemir de Sovjet-Unie zag als economische voorbeeld model voor de Turkse Republiek, had in grote mate ook te maken met het feit dat hij de economische crisis tussen 1929-1933, zag als een grote kans voor ontwikkelingslanden en Turkije zich om te industrialiseren.¹⁹⁴ Tevens was Aydemir van mening dat deze economische crisis "alles had vernietigd van wat er was verzameld voor het economisch liberalistische beleid in de nieuwe Turkse Republiek."¹⁹⁵ Met het woord "verzameling " doelt Aydemir op de toegepaste liberale economische beleidspunten tussen 1923-1929. Deze liberale economische beleidspunten werden door Turkse bestuurders aangenomen tijdens het economische congres in Izmir (1922) onder leiding van Kazim Karabekir.¹⁹⁶ Het beleid regelde dat er een versoepeling

---

192

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 99.

193

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4), p. 99.

194

Süreyya, Ş. (1967). *Suyu Arayan Adam* [The Man Searching for Water]. *Istanbul: Remzi Kitabevi*. (first edition, 1959), pp. 502.

195

Ibid., 501.

196

Idem.

zou komen in de wet en regelgeving betreffende de import en export van goederen en diensten.¹⁹⁷ Dit had volgens Aydemir te maken met het “naïeve idee” dat door de groei van de internationale handel, de Turkse staat meer geld zou opbrengen voor investeringen in de industrie.¹⁹⁸ In zijn boek *Suyu Arayan Adam* (Nederlands: *De man die op zoek is naar water*), schrijft Aydemir het volgende over de economische crisis:

“Aan de ene kant zorgde de economische crisis van 1929-1933 voor de ineenstorting van landen, maar aan de andere kant had het een gouden tijdperk geopend voor ontwikkelingslanden die wilden industrialiseren. De machines in geïndustrialiseerd landen, die geen klanten en arbeiders meer hadden, werden bijna de straat opgegooid.”...“De machines waren zeer goedkoop geworden en de betalingsvoorwaarden waren zeer voordelig. Ze gaven de machines bijna gratis weg”.¹⁹⁹

De persoonlijke inspanningen van Aydemir voor de overname van de industrialisatieplannen van de Sovjet-Unie door de Turkse Republiek, had dus vooral te maken met zijn opvattingen over de Grote Depressie tussen 1929 en 1933. Met de bovenstaande woorden over de Grote Depressie impliceert Aydemir dat niet de groei van de internationale handel, maar de economische crisis in de kapitalistische wereld zal zorgen voor de industrialisatie in onderontwikkelde landen.

197

Idem.

198

Idem.

199

Süreyya, Ş. (1967). *Suyu Arayan Adam* [The Man Searching for Water]. *Istanbul: Remzi Kitabevi*. (first edition, 1959), pp. 501.

De Turkse overtuiging dat een planeconomiemodel uit de Sovjet-Unie moest worden toegepast in de Kemalistische Turkse Republiek had dus te maken met het feit dat de Turken geloofden in het falen van het liberaal economische systeem in de rest van de wereld. Het planeconomiemodel van de Sovjet-Unie werd om die reden gezien als alternatief economisch model waarmee de Turkse Republiek snelle industrialisatie en economische groei kon realiseren.

Een tweede algemene kenmerk van de Turkse perceptie van de Sovjet-Unie is dat Turkse intellectuelen observeerden dat de Sovjet-Unie door zijn unieke economische orde zich had beschermd tegen de economische crisis tussen 1929-1933. Hierdoor bestond er bij Atay en Aydemir de overtuiging dat als de Turkse Republiek over zou gaan naar een planeconomie, het zichzelf voor altijd zou kunnen beschermen tegen kapitalistische crisissen. Ook bestond er bij Atay en Aydemir de overtuiging dat het planeconomiemodel van de Sovjet-Unie positief zou werken voor een onderontwikkeld land. Beide intellectuelen waren in de jaren dertig immers getuige van zeer snelle industrialisatie en economische groei van een onderontwikkeld land als de Sovjet-Unie.

Een laatste algemene kenmerk van de Turkse perceptie van de Sovjet-Unie is dat de Turken geloofden en observeerden dat het planeconomiemodel in de Sovjet-Unie niet alleen maar te maken had met de economie, maar ook met de onafhankelijkheidsstrijd van het land. Dit is niet gek gezien het feit dat Aydemir als lid van de *Kadro* beweging ervoor pleitte dat de Turkse onafhankelijkheidsbeweging niet moest worden onderscheiden van de anti-imperialistische strijd en dat Turkije om die reden geen kapitalistisch systeem moest hebben. Over het verband tussen het planeconomiemodel in Sovjet-Unie en de “onafhankelijkheidsstrijd” in dat land schrijft Atay het volgende:

“Men moet de vijfjarenplannen in de Sovjet-Unie niet zien als de zaak van een economisch systeem, maar als de zaak van een nationale onafhankelijkheidsoorlog. De offers die wij hebben gevraagd van het

Turkse volk voor het winnen van de veldslag in *Sakarya* (onderdeel van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog), is hetzelfde als de offers waar men om vraagt in Rusland voor de bouw van dammen, Harkof tractoren en vrachtwagenfabrieken".²⁰⁰

Met deze woorden komt Atay zeer dicht in de buurt van de opvattingen van Aydemir. Want net als Aydemir impliceert Atay dat het planeconomiemodel uit de Sovjet-Unie ook bijdraagt aan de nationale onafhankelijkheid van een land.

Conclusie

Volgens Turkse politici en intellectuelen in de periode 1917-1935, is de Russische Revolutie ontstaan uit een aantal doorslaggevend politieke en sociale omstandigheden in het Keizerrijk Rusland. Zeer sterke ontevredenheid onder de Russische bevolking over het beleid van de Russische Tsaar, speelt hierbij een belangrijke rol. De traumatische herinneringen van Russische arbeiders aan de gebeurtenissen in 1905 en het zeer autoritaire en inhumane beleid van de Russische monarchie, heeft volgens Turkse intellectuelen en politici bijgedragen aan de totstandkoming van de Russische revoluties in 1917. Het besluit van de Russische Tsaar om deel te nemen in de Eerste Wereldoorlog en te blijven doorvechten ondanks de vele tienduizenden doden, de slechte economische omstandigheden en de heersende hongersnood, heeft volgens Turkse intellectuelen de gespannen sociale situatie in het Russische keizerrijk alleen maar verergerd. Als reactie op deze slechte

---

200

Atay, Falih Rifki. *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaasi, 1932, pp. 40.

omstandigheden is de Russische bevolking, waaronder de arbeiders, in opstand gekomen tegen de Russische monarchie. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een revolutie.

Volgens het merendeel van Turkse intellectuelen en politici heeft de idealistische wereld van de bolsjewieken amper te maken met de Februarirevolutie. Volgens hen was, in tegenstelling tot de Oktoberrevolutie, de Februarirevolutie puur het gevolg van non-links radicale idealistische factoren, zoals zeer slechte sociale en economische omstandigheden in het Russische Keizerrijk.

De opvattingen van het merendeel van de Turkse intellectuelen en politici over de oorzaken van de Russische Revolutie, komt het overgrote deel overeen met de gangbare opvattingen van westerse intellectuelen over de oorzaken van de Revolutie. Net als de Turkse intellectuelen en politici, schrijft het merendeel van de westerse intellectuelen de totstandkoming van de Russische Revolutie namelijk toe aan slechte sociale en economische omstandigheden in het Russische Keizerrijk.

Ten gevolge van sterke ontevredenheid over de economische en sociale omstandigheden en de diepe haat tegen het voorlopige bestuur, hadden volgens sommige Turkse intellectuelen, de Russische bolsjewistische revolutionairen met de Oktoberrevolutie het doel om in de eerste plaats een rechtvaardige en economisch gezien, sterke orde op te zetten in Rusland. Zoals we hebben kunnen lezen kwamen andere Turkse politici en intellectuelen naar voren met de opvatting dat de bolsjewieken een wereldrevolutie als doel voor ogen hadden. Weer andere intellectuelen zoals Mustafa Kemal en Mustafa Suphi komen naar voren met de opvatting dat de bolsjewieken een eind wilden maken aan de imperialistische wereldorde om zodoende de wereldbevolking te redden van gevangenschap en onderdrukking door de imperialisten. Dit zou volgens hun bijdragen aan een betere wereld.

Volgens Falih Rifki Atay hadden de bolsjewieken tijdens de Oktoberrevolutie ook een duidelijke economisch doel. Zoals we hebben

kunnen lezen was de Russische Oktoberrevolutie volgens Atay ook bedoeld om een einde te maken aan de economische onderontwikkeling van Rusland. Dit was volgens Atay vooral belangrijk voor de bolsjewieken, omdat ze hierdoor een sterkere positie zouden krijgen ten opzichte van de westerse wereld. We zien dus dat volgens Turkse intellectuelen en politici, het doel van de Russische Oktoberrevolutie sterk werd gedomineerd door idealistische doelen van de bolsjewieken.

De gangbare Turkse opvatting dat het doel van de Russische Oktoberrevolutie sterk werd gevoed door idealistische doelen komt ook overeen met de opvattingen van westerse intellectuelen. Net als Turkse intellectuelen en politici wijzen intellectuelen in de westerse wereld namelijk ook op het anti-imperialistische doel en het aansturen op een wereldrevolutie van de bolsjewieken. Onder de wereldrevolutie wordt de verspreiding van het socialisme over de hele wereld verstaan.

In het debat of de bolsjewieken wel of niet imperialistisch zijn, zien we dat het merendeel van de Turkse intellectuelen en politici van mening waren dat de bolsjewieken een anti-imperialistische denkwereld hebben. Volgens hen hadden de bolsjewieken niet alleen een anti-imperialistische denkwereld, maar voerden ze ook een uitgebreide anti-imperialistische strijd en oorlog.

De gangbare Turkse opvatting dat de bolsjewieken een anti-imperialistische denkwereld hadden tussen 1917-1935, wordt in dezelfde periode merendeels ook gedeeld door intellectuelen in de westerse wereld. Echter na de Tweede Wereldoorlog, in de periode na deerschikking van het Europese continent door de Stalin, Roosevelt en Churchill, beginnen intellectuelen en politici in de westerse wereld en Turkije te beredeneren dat de Sovjet-Unie ook een imperialistische macht is.

We hebben gezien dat sommige intellectuelen en politici, zoals Mustafa Kemal Atatürk, meer helderheid brachten in hun anti-imperialistische denkwereld door een verband te leggen met de Islam. Volgens de

opperste leider van de Turkse onafhankelijkheidsoorlog Mustafa Kemal, is het anti-imperialistische bolsjewisme zeer sterk gerelateerd aan de basisbeginselen van de Islam. Islamitische Turken zijn volgens Mustafa Kemal de bolsjewieken een dank verschuldigd, omdat zij de strijd met de westerse imperialisten hebben gewonnen en daarmee de vijand van de Turken hebben verzwakt. Dat de Islam sterk verwant is aan het bolsjewisme is volgens Mustafa Kemal bijvoorbeeld te zien aan het feit dat er in het bolsjewisme geen plek is voor racistisch nationalisme. Deze opvatting over de relatie tussen de Islam en het bolsjewisme wordt ook gedeeld door de conservatieve schrijver Eşref Edip Fergan. Volgens Fergan verzetten de bolsjewieken zich, net als de moslims, ook tegen het idee van superioriteit van rassen. Het idee van deze superioriteit is volgens Fergan een bijgeloof dat thuishoort in het christendom, waarmee Fergan doelt op de imperialistische westerse wereld. Tevens zijn de bolsjewieken mensen die onbewust de basisbeginselen van de Islam verspreiden, zoals die werden verkondigd door de islamitische profeet Mohammed, aldus Edip Fergan.

Door een verband te leggen tussen de Islam en het “anti-imperialistische” bolsjewisme, vormden Turkse intellectuelen en politici één van de zeer weinige groepen die hun blik op de bolsjewieken ook lieten leiden door religieuze aspecten. In tegenstelling tot westerse intellectuelen en politici in diezelfde periode, waren Turkse intellectuelen en politici uniek, omdat ze de Islam niet loslieten in hun beschouwingen over de Russische bolsjewieken. Turkse intellectuelen en politici waren één van de zeer weinige groeperingen die de Islam en de religie integreerden met het bolsjewisme en socialisme. Turkse intellectuelen en politici waren ook uniek omdat hun beeldvorming over de Russische Revolutie en de Bolsjewieken sterk werd gedomineerd door het (Islamitische) anti-imperialisme.

In de jaren dertig van de vorige eeuw treedt er bij Turkse intellectuelen en politici een paradigmaverandering op. Als gevolg van de grote economische depressie (1929-1933) in de westerse kapitalistische wereld

vindt er namelijk een pragmatische draai plaats in het paradigma van deze Turkse intellectuelen en politici. Hierdoor wordt de kijk op de Russische revolutie en de bolsjewieken niet meer gekenmerkt door revolutionaire en religieuze uitdrukkingen zoals voorheen werd gedaan. Turkse intellectuelen en politici beginnen naar de Sovjet-Unie te kijken als economisch en politiek voorbeeldmodel voor de Kemalistische Turkse Republiek. Industrialisatieplannen, centrale planning, en een pragmatisch economisch buitenlandbeleid, naar voorbeeld van de Sovjet-Unie, waren volgens Turkse intellectuelen allemaal modellen die de Kemalistische Turkse Republiek over diende te nemen als alternatief voor de falende kapitalistische economie in Turkije en de rest van de wereld. De Turkse kijk op de Russische Revolutie is ook in dit opzicht uniek. Want in tegenstelling tot de rest van de kapitalistische wereld, waren Turkse intellectuelen en politici één van de weinige mensen die tijdens de grote depressie (1929-1933) er van overtuigd waren dat de planeconomie model uit de Sovjet-Unie een alternatief was voor de kapitalistische systeem (in Turkije). Een laatste unieke punt van de Turkse perceptie over de Russische Revolutie, is dat Turkse intellectuelen en politici, de planeconomie model uit de Sovjet-Unie niet alleen maar zagen als een economische alternatief maar ook als een politieke alternatief, dat in tegenstelling tot het kapitalisme vergaande nationale onafhankelijkheid mogelijk maakt.

Mijn hypothese dat de Turkse kijk op de Russische revolutie van 1917 en de Bolsjewieken in de periode 1917-1935, in overgrote mate werd gedomineerd door oosterse beelden van het anti-imperialisme tegenover de westerse wereld, acht ik gedeeltelijk bewezen. Het is slechts gedeeltelijk bewezen omdat alleen maar Mustafa Kemal en Esref Edip Fergan zich laten leiden door de (oosterse) Islam in hun anti-imperialisme tegen de westerse wereld en hun kijk op de Bolsjewieken. Dit is absoluut niet het geval bij Sevkettin Süreyya Aydemir en Mustafa Suphi, want zij laten zich in hun anti-imperialisme tegen de westerse wereld en hun kijk op de Bolsjewieken en de Russische revolutie leiden door seculiere opvattingen. Tot slot dient men te vermelden dat de hypothese helemaal geen

betrekking heeft op Ali Fuat Cebesoy en Mahmut Esat Bozkurt, omdat zij van mening zijn dat de Bolsjewieken ook imperialistisch zijn.

Literatuurlijst

Primaire bronnen

Boeken

Atatürk, K. (2012). *Atatürk'ün bütün eserleri*. Kaynak Yaynları.

Atay, F. R. (1932). *Moskova-Roma: 1932*. Muallim Ahmet Halit Matbaası.

Atay, F. R. (1931). *Yeni Rusya*. Hâkimiyeti Milliyet Matbaası.

Atay, F. R. (1961), Çankaya: Atatürk devri hatıraları (No. 5). Dünya Yayınları, Ankara.

Bolluk, Hadiye. *Kurtuluş Savaşı ideolojisi: Hâkimiyeti Milliye yazıları*. Kaynak, 2003.

Bozkurt, M. E. (1967). *Atatürk ihtilali*. Altın Kitaplar Yayınevi.

Cebesoy, A. F. (2002). *Moskova Hatıraları, Milli Mücadele ve Bolşevik Rusya*. Hazırlayan: Osman Selim Kocahanoğlu, Temel Yayınları, İstanbul.

Süreyya, Ş. (1932). *Inkılâp ve kadro: Inkılâbın ideolojisi*.

Süreyya, Ş. (1959). *Suyu Arayan Adam*. Ankara: Ozyayınları.

Krantenartikelen

Falih Rifki, "agm", *Hakimiyeti Milliye*, 21 Temmuz 1931

Falih Rifki, "Burhan ve Islahat", *Hakimiyeti Milliye*, 7 Tesrinievvvel/Ekim 1934.

Falih Rifki, "Davanin Tam Ustundeyiz", *Hakimiyeti Milliye*, 23 Kanunuevvvel/kasim 1933.

Falih Rifki, "Firkada". *Hakimiyeti Milliye*, 14 Kanunuevvvel/Aralik 1932.

Mahmut Esat Bozkurt, "Karl Marx ve Turkler", *Tan*, 26 Temmuz 1935.

Mahmut Esat Bozkurt, "Turk Iscilerin Haklari", Anadolu, 20 Agustus 1931.

Secundaire bronnen

Boeken

Funda, S. S. (2014), İmparatorluk'tan Cumhuriyet'e Bir Aydın: Falih Rıfki Atay, Tarihçi Kitabevi Yayınları.

Hanioglu, M. Ş. (2011). *Ataturk: an intellectual biography*. Princeton University Press.

Heywood, Anthony. *Modernising Lenin's Russia: economic reconstruction, foreign trade and the railways*. Vol. 105. Cambridge University Press, 1999.

Info-Turk Ajansi (1974). *Mustafa Suphi, Kavgasi ve Dusunceleri : Tarihsel Belgeler Dizisi 1*. Brussel: Auteur

Kocabaşoglu, U., & Berge, M. (2006). *Bolşevik ihtilâli ve Osmanlılar* (Vol. 37). İletişim.

Kösebalaban, H. (2011). *Turkish Foreign Policy: Islam, Nationalism, and Globalization*. Palgrave Macmillan.

Mawdsley, Evan. *The Russian civil war*. Pegasus Books, 2007.

Özçelik, A. (1993). *Ali Fuat Cebesoy: 1882-10 Ocak 1968* (Vol. 25). Akçağ

Plaggenborg, Stefan. *Ordnung und Gewalt: Kemalismus-Faschismus-Sozialismus*. Oldenbourg Verlag, 2012.

Schumann, Christoph (2008). *Liberal Thought in the Eastern Mediterranean: Late 19th Century Until the 1960s*. Brill.

Shaw, Stanford J. (1977). *History of the Ottoman Empire and Modern Turkey: Volume 2, Reform, Revolution, and Republic: The Rise of Modern Turkey 1808-1975, Volume 11*. Cambridge University Press.

Şirin, F. S. (2009). Falih Rıfki Atay (1893-1950).

Tuğsavul, Burhan. "Mustafa Suphi ve Yoldaşları." *Tüstav Yayınları, İstanbul, dördüncü baskı, Kasım* (2004).

Tuncay, Mete. (1995). *Mustafa Suphi'nin Yeni dünyası*. BDS Yayınları.

Tunçay, Mete. *Türkiye'de sol akımlar (1908-'25)*. 1967.

Uyar, H. (2000). Sol Milliyetçi Bir Türk Aydını Mahmut Esat Bozkurt.

Williams, Beryl. *Lenin*. Pearson Education, 2000.

Artikelen

Документы внешней политики СССР. Moscow, 1959, Vol. III, pp. 597-604.

Funda, S. S. An intellectual in the Nation State building: Falih Rifki Atay. In: *Journal of Turkish World Studies*, Vol. 1, No. 1, 2010.

Türkeş, M. (1998). The ideology of the Kadro [cadre] movement: a patriotic leftist movement in Turkey. *Middle Eastern Studies*, 34(4)

Zürcher, Erik Jan. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Siyasal Muhafazakarlık. *çinde: Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Muhafazakarlık*, 2003, 5: 40-65.

Artikelen op Internet

Ertem, Baris. “Sovjet Demands on Turkey and Turkish-Soviet Relations (1939-1947)”. Retrieved April 15, 2015 from http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi11pdf/ertem_baris.pdf

Kurban, Vefa (2014 spring). “Relations between Turkey and the Sovjet Union in the 1950s and 1960s in the Turkish and Sovjet Press”. *Journal Of Modern Turkish History Studies*. Retrieved April 23, 2015 from http://web.deu.edu.tr/ataturkilkeleri/ai/uploaded_files/file/Dergi_28_yeni/10_vefa_kurban.pdf

Mumin, Mumin. (2009 januari) “Turk Kurtulus Savasinin Finansmani”. Retrieved april 1, 2015 from <http://www.mevzuatdergisi.com/2009/01a/01.htm>

Zürcher, E. J. “The Odd Man out, or Why there was No Regime Change in the Ottoman Empire at the End of World War I”. Retrieved may 31, 2015 from https://www.academia.edu/5726045/Odd_man_out_or_why_there_was_no_regime_change_in_the_Ottoman_Empire_at_the_end_of_World_War_I

Internetsites

Biyografi.net <http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=5668>) (Toegang op 10 juni 2015).

Biyografi.net (<http://www.biyografi.info/kisi/sevket-sureyya-aydemir>) (Toegang op 4 juni 2015).

Milli Gazete (<http://www.milligazete.com.tr/VUzHuo7tmkp>). (Toegang 5 mei september 2015).

Risale-i Nur Enstitüsü (<http://www.risaleinurenstitusu.org/index.asp?Section=Enstitu&SubSection=EnstituSayfasi&Date=3/12/2004&TextID=721>). (Toegang op 10 juli 2015).

Sabah Gazetesi (<http://www.sabah.com.tr/yazarlar/hanioglu/2012/09/23/mufredat-degisikligi-mi>). (Toegang 5 mei september 2015).

